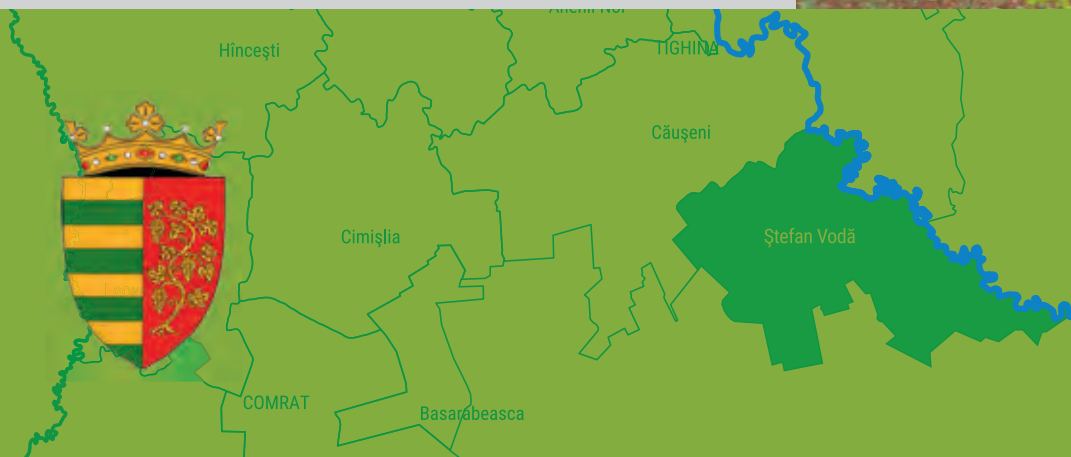
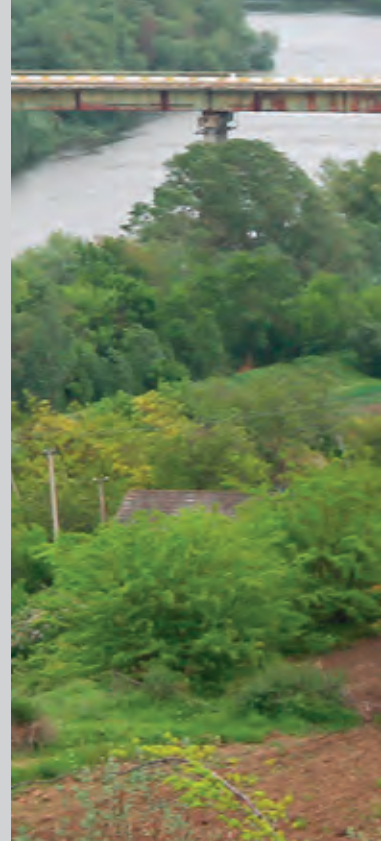

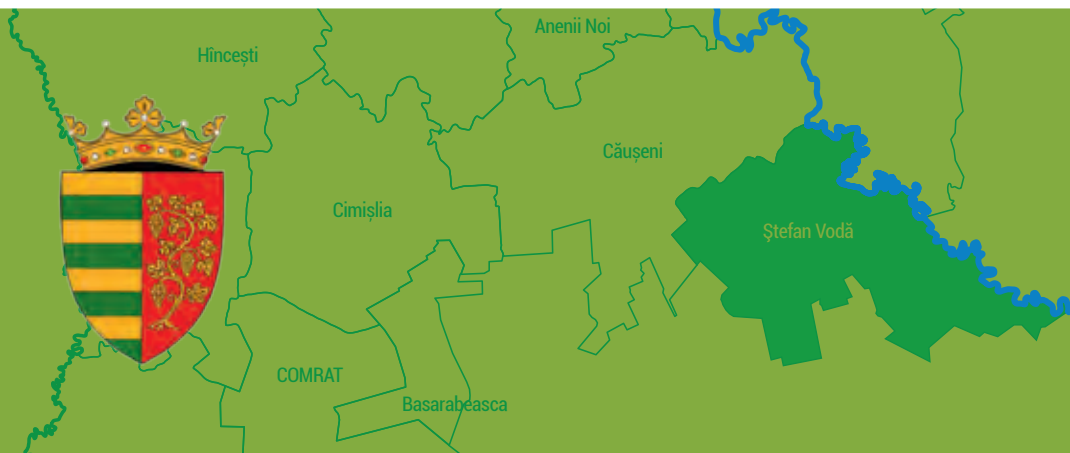
ȘTEFAN VODĂ

GHID TURISTIC

ȘTEFAN VODĂ

GHID TURISTIC

Empowered lives.
Resilient nations.

Autor: *Viorel Miron*

Redactor: *Eugenia Chiosa*

Foto: *Viorel Miron*

Miron, Viorel.

Ștefan Vodă. Ghid turistic / Viorel Miron; foto: Viorel Miron; Proiectul „Integrarea priorităților de conservare a biodiversității în politicile de planificare teritorială și practicile de utilizare a terenurilor din Moldova”. – Chișinău: S. n., 2018, „Masterprint” SRL. – 100 p.: fot., tab.

Aut. este indicat pe vs. f. de tit.

ISBN 978-9975-3203-4-4.

338.48(478-21/-22)

M 78

Publicație realizată în cadrul proiectului „Integrarea priorităților de conservare a biodiversității în politicile de planificare teritorială și practicile de utilizare a terenurilor din Moldova”, finanțat de Fondul Global de Mediu (GEF) și implementat de Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare în Moldova (PNUD). Opiniile exprimate în această publicație aparțin autorilor și nu reflectă neapărat punctul de vedere al Fondului Global de Mediu și al Programului Națiunilor Unite pentru Dezvoltare.

CUPRINS

BINE AȚI VENIT LA ȘTEFAN VODĂ	5
Pașaportul raionului	6
Turismul în raionul Ștefan Vodă	10
ZONA TURISTICĂ ȘTEFAN VODĂ	13
TURISMUL ÎN ARIILE NATURALE PROTEJATE DIN RAIONUL ȘTEFAN VODĂ	16
ARIILE NATURALE PROTEJATE DIN RAIONUL ȘTEFAN VODĂ	17
Arii naturale protejate de interes local	17
Arii naturale protejate de interes raional	18
Arii naturale protejate de interes internațional	19
MICROZONA 1. NISTRUL DE JOS	21
Popeasca	24
Talmaza	28
Cioburciu	32
Răscăieți	36
Purcari	40
Olănești	44
Crocmaș	48
Tudora	52
Palanca	56
MICROZONA 2. CENTRU	59
Ștefan Vodă	62
Ștefănești	66
Slobozia	68
Antonești	70
Carahasani	72
Căplani	74
MICROZONA 3. VEST	76
Ermoclia	78
Feștești	80
Marianca de Jos	82
Alava	84
Semionovca	86
Brezoaia	88
Copceac	90
Volintiri	92
<i>Meșteri populari din raionul Ștefan Vodă</i>	94
<i>Calendar</i>	95
<i>Evenimente locale</i>	96
<i>Muzeele din raionul Ștefan Vodă</i>	97
<i>Vinăriile din raionul Ștefan Vodă</i>	98
<i>Structuri de cazare în raionul Ștefan Vodă</i>	99

Legenda

Fortificație antică sau medievală

Muzeu

Drum vechi moldovenesc

Arie protejată

Unitate de cazare

Vinărie

Plajă

Pădure

Lac

Râu

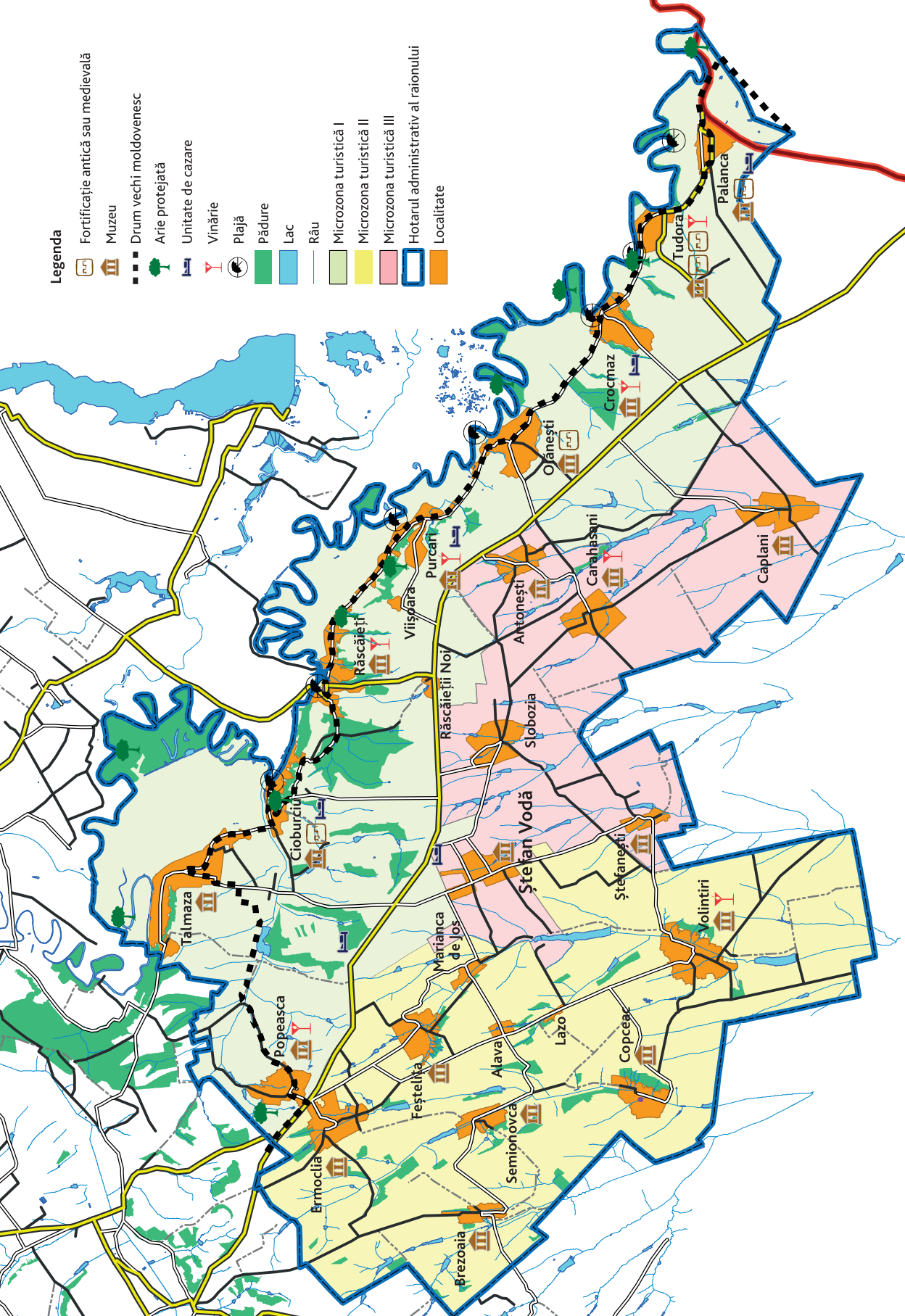
Microzona turistică I

Microzona turistică II

Microzona turistică III

Hotarul administrativ al raionului

Localitate

BINE AȚI VENIT LA ȘTEFAN VODĂ

Situat în partea de sud-est a Republicii Moldova, raionul Ștefan Vodă se învecinează cu raioanele Căușeni, la nord-est, cu r. Slobozia, iar în sud-est cu regiunea Odesa (Ucraina). Este mărginit în partea de est de râul Nistru, navigabil pe această porțiune.

Relieful de aici este unul de câmpie, cu dealuri nu prea mari înclinate fie spre Nistru, fie spre șesul Mării Negre. Înălțimile maxime sunt: Dealul Căușenilor (209,8 m.), Podișul Brezoli (198,8 m, Ermoclia), Movila cea Mare (196,9 m, Popeasca). În unele văi au fost găsite rămășițe de faună și floră fosilă, care sunt protejate (Cioburciu, Tudora, Purcari), iar în luncile inundabile s-au conservat pâlcuri fragmentate de păduri caracteristice zonelor umede.

În zona Nistrului de Jos râul formează numeroase meandre, spre care duc afluenții de dreapta: Știubeiu, Rarău și Gârla. În preajma albiei actuale a Nistrului se găsesc: „Nistrul Orb” – o albie fosilă fragmentată a fluviului, lacurile Alviazia, Togai ș.a. De pe teritoriul raionului își iau începutul râurile Sărata, Gealair, Copceac, Caplani ș.a., care se varsă în limanurile Mării Negre. Pe majoritatea din ele sunt formate iazuri. Vegetația spontană este reprezentată în mare parte de plante caracteristice zonei de stepă, de luncă și de pădure, situate în special de-a lungul fluviului Nistru și afluenților săi. „Grădina Turcească” (Talmază) este considerată una dintre primele arii naturale protejate din Europa, „Pădurea Împărătească” făcea parte din domeniile țărilor ruși (Crocmaș), iar mlaștina „Togai” (Olănești) este una dintre cele mai mari suprafețe înmlăștinite din Republica Moldova. Diversitatea faunistică reprezintă circa o jumătate din speciile cunoscute în țară, în special animale de baltă sedentare sau migratoare. Pe teritoriul raionului se fac lucrări de fondare a un parc național în Republica Moldova (cca 50.000 ha) în baza Zonei umede de importanță internațională „Nistrul de Jos” (Convenția Ramsar).

PAȘAPORTUL RAIONULUI

01

POZIȚIE GEOGRAFICĂ

Raionul Ștefan Vodă este situat în partea de sud-est a Republicii Moldova, la 100 km de capitala țării or. Chișinău.

Suprafața totală este de 998 km².

02

STRUCTURA TERITORIAL-ADMINISTRATIVĂ

În componența raionului Ștefan Vodă sunt 26 de localități: orașul Ștefan Vodă și 25 de sate. Totodată, în structura administrativ-teritorială sunt incluse 23 unități administrativ-teritoriale: 1 oraș, 3 comune și 19 sate.

03

POPULAȚIA

Populația raionului Ștefan Vodă constituie 70,2 mii locuitori, dintre care:

- 8,5 mii constituie populația urbană
- 61,7 mii – populația rurală.
- 50,4% femei, 49,6% bărbați

Densitatea este de 65,9 locuitori la 1 km².

Componența etnică:

- 94,6 % moldoveni/români
- 2,5 % ucraineni
- 2,1 % ruși
- 0,2 % bulgari
- 0,6 % alte națiuni.

CARACTERISTICĂ GENERALĂ	
Relieful	Variat, preponderente sunt câmpiile și povârnișurile
Rețeaua hidrografică	Râuri: Nistru, Sărata, Copceac, Bebei, Gealair, Hadjider, Raptuza 99 bazine acvatice cu suprafața totală de 1624 ha
Zăcămintele minerale	Lut, nisip, piatră; 17 cariere cu o suprafață de 51,35 ha
Clima	Moderat-continentală, cantitatea medie anuală a umezelii – circa 440 mm
Solurile:	
– cernoziomuri obișnuite	23360 ha
– carbonatice	40300 ha
– aluviale	8000 ha
Calitatea solurilor/bonitatea medie	62 grade
Suprafața împădurită (total):	
– păduri	8 564 ha
– fâșii forestiere	893 ha
– plantații de tufari și arbuști	202 ha
Gradul de împădurire	9,67%

04

ECONOMIA

În raionul Ștefan Vodă sunt înregistrați în total 4924 de agenți economici, inclusiv 3532 gospodării țărănești, 465 de întreprinderi individuale, 466 de SRL-uri, 27 de cooperative de producție, 26 SA, 12 cooperative de consum etc.

- ÎM „Leon Gri”, s. Talmază;
- SRL „Anfepur”, s. Tudora
- SA „Tudora Vin”, s. Tudora;
- SRL „Grape Alliance”, s. Carahasani.

Totodată, sunt alte întreprinderi care asigură procesarea, comercializarea și exportul de produse locale, inclusiv 2 fabrici de conserve, 1 secție de prelucrare și uscare a legumelor și fructelor, 15 mori de făină, 2 brutării, 13 oloinițe, 1 întreprindere de producere a mezelurilor, băuturilor nealcoolice, 1 întreprindere de producere a pastelor făinoase.

05

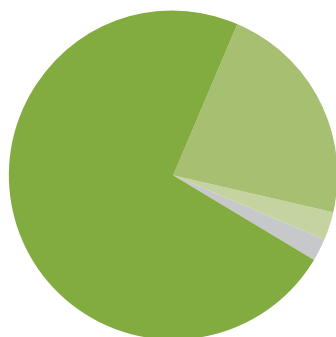
INDUSTRIA

Este reprezentată de importante fabrici de vin, care formează baza zonei viticole „Ștefan Vodă”:

- ÎM „Vinăria Purcari” SRL, s. Purcari;
- SRL „Good Season”, s. Răscăieți;
- SRL „Et Cetera”, s. Crocmaz;

La fel, în raion activează 3 întreprinderi de confecționare a îmbrăcăminte și o întreprindere de confecționare a ambalajului.

PONDEREA IMM ÎN ECONOMIA RAIONULUI ȘTEFAN VODĂ

- Micro, 73%
- Mici, 22%
- Medii, 3%
- Mari, 2%

06

AGRICULTURA

Este determinată de condițiile geografice, pedologice și climatice ale raionului. Astfel, aici se găsește una dintre cele mai importante zone vitivinicole din regiune, „Ștefan Vodă”, precum și cea mai mare livadă de piersici din țară. Structura terenurilor agricole este determinată de specializarea în producerea de cereale, struguri, legume și fructe.

În raion funcționează 20 de frigidere pentru păstrarea și comercializarea producției agricole în stare proaspătă.

Sectorul zootehnic este asigurat de funcționarea a 57 de ferme, inclusiv 10 de bovine, 9 de porcine, 3 de iepuri, 2 avicole, 30 stâni pentru ovine și 3 pentru caprine.

07

TRANSPORTUL

Transportul public este organizat în Ștefan Vodă de 17 întreprinderi de transport, care asigură 21 de rute internaționale regulate, 48 de rute interurbane și 32 de rute suburbane de transport auto, asigurând o conectivitate bună cu principalele destinații din raion și regiune.

Lungimea drumurilor este de 272 km (88 % sunt cu acoperire rigidă), inclusiv 62,25 km de drumuri de importanță națională (R30, R28, R52) care străbat raionul spre punctele de trecere a frontierei (Tudora, Palanca) cu Ucraina.

ACTIVITATEA AGENȚILOR ECONOMICI ÎN RAIONUL ȘTEFAN VODĂ

Activități economice	Numărul agenților economici
Agricultura, economia vânatului și silvicultura	80
Pescuitul, piscicultura	2
Industria prelucrătoare	43
Energie electrică și termică, gaze și apă	12
Construcții	21
Comerț cu ridicata și cu amănuntul; repararea autovehiculelor, motocicletelor, a bunurilor casnice și personale	110

08 EDUCAȚIE

În raionul Ștefan Vodă activează 30 de grădinițe, 1 școală primară, 23 de gimnazii, 3 licee, 1 școală profesională, 1 școală de meserii, 1 școală sportivă, 1 Centru de creație etc. Elevii au acces la 27 săli de sport și 25 terenuri sportive, inclusiv 5 cu acoperire artificială. Actualmente în sistemul de educație al raionului își desfășoară activitatea cca 900 de pedagogi.

Tabăra estivală „Dumbrava” (s. Talmaza) poate găzdui 120 de copii într-o tură, de 3-4 ori pe vară.

09 CULTURĂ

În raion activează:

- 26 de cămine și case de cultură;
- 33 de biblioteci publice;
- 19 muzee, inclusiv 7 importante;
- 5 centre de artizanat cu titlu model;
- 47 de meșteri populari din 15 domenii de activitate;
- 62 colective artistice;
- 34 de formații care dețin titlul de formație-model.

10 SĂNĂTATE

În raionul Ștefan Vodă funcționează:

- 1 spital cu fondul general de 175 de paturi;
- 5 centre de sănătate (Ștefan Vodă, Talmaza, Olănești, Crocmaz, Antonești);
- 13 oficii ale medicilor de familie;
- 17 farmacii, 7 farmacii veterinare.

În domeniul ocrotirii sănătății populației din raion își desfășoară activitatea:

- 37 de medici;
- 104 asistenți medicali;
- 117 personal sanitar și auxiliar.

Resursele funciare, ha	
Suprafața teritoriului raionului, inclusiv:	99 838
terenuri agricole, inclusiv:	78 425
– terenuri arabile	59 068
– plantații multianuale, inclusiv:	10 377
– livezi	3 973
– vii	5 873
– pășuni și fânețe	7 104
Resurse acvatice	3 934
Drumuri și străzi	3 540
Construcții	1 820
Alte terenuri	1 530

TURISMUL ÎN RAIONUL ȘTEFAN VODĂ

Zona de sud-est a Republicii Moldova este anual vizitată de peste 1,3 mln. persoane, în special care traversează raionul Ștefan Vodă în drumul spre destinațiile din regiunea Odesa (Ucraina). Totodată, datorită promovării destinației turistice Zona vitivinicolă „Ștefan Vodă”, sunt mulți vizitatori la cele 8 vinării cunoscute de aici, printre care celebra „Vinărie Purcari”, cea mai veche din Republica Moldova.

În raionul Ștefan Vodă activează 4 hoteluri, o pensiune turistică și o tabără estivală cu o capacitate generală de 120 de locuri, ceea ce reprezintă 10,3% din potențialul de cazare al Regiunii Sud a Moldovei.

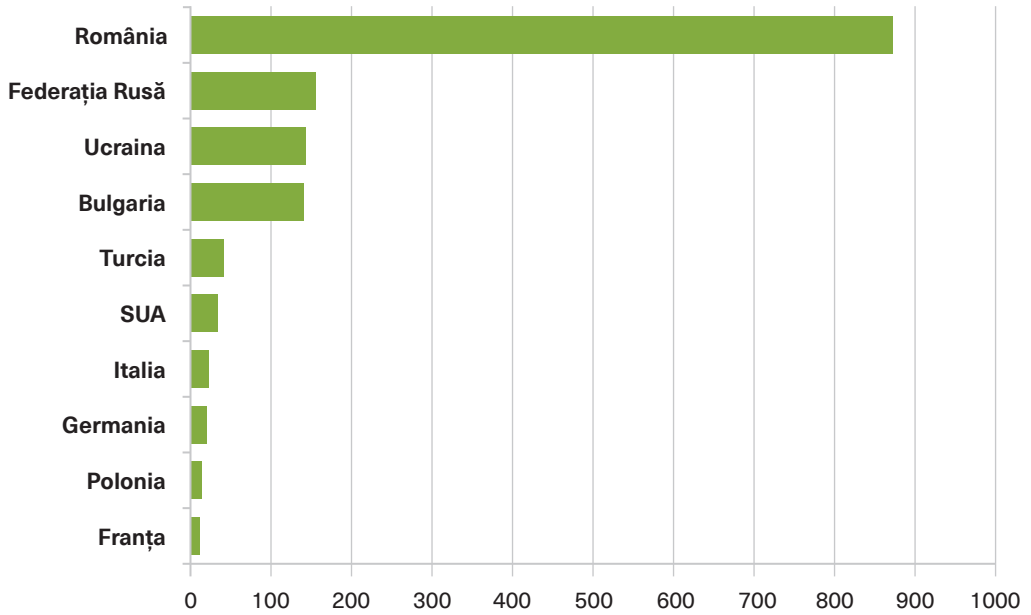
Cazarea oferită de unitățile din Ștefan Vodă este în camere cu 1, 2 sau 3 și mai multe locuri, precum și în 3 căsuțe estivale. La dispoziția clienților în hotele și pensiune sunt toate facilitățile necesare unui sejur plăcut: TV, Wi-Fi, aer condiționat, grup sanitar amenajat corespunzător. Tariful camerelor include micul dejun.

Aproximativ 9% din capacitatea taberelor estivale pentru copii din Regiunea de Sud revine raionului Ștefan Vodă. Unica tabără estivală „Dumbrava” din pădurea satului Talmază este la numai 8 km de or. Ștefan Vodă și deservește anual până la 700 de persoane.

Subregiunea Ștefan Vodă-Căușeni deservește cca 21% din turiștii din regiune, formând un pol de deservire a turiștilor Regiunii de Sud. La Ștefan Vodă (zonă importantă de tranzit spre litoral și or. Odesa, Ucraina) numărul turiștilor este de 1461 de persoane, inclusiv străini (2015).

Turiștii străini stau în medie 1-2 zile în această regiune, fapt explicat prin caracterul deplasărilor de afaceri și de serviciu sau călătoriilor de vacanțe scurte. Clienții din țările generatoare de turiști pentru această destinație pe parcursul ultimilor 10 ani au manifestat un comportament relativ stabil față de oferta hotelieră de aici.

Unități de cazare	Capacitate
Hotel or. Ștefan Vodă, ÎI „Start-Impex”	6 camere/16 locuri
Hotel or. Ștefan Vodă, SC „Prot-CV” SRL	10 camere/20 locuri
Hotel com. Purcari, ÎM „Vinăria Purcari” SRL	8 camere/16 locuri
Hotel s. Palanca, ÎM „Caravana Petrol”	9 camere/18 locuri
Pensiunea s.Crocmaș, SRL „Et cetera”	6 camere /12 locuri
Tabăra de odihnă „Dumbrava”, s.Talmază	4 blocuri / 120 locuri

**TOP 10 ȚĂRI FURNIZOARE DE TURIȘTI
PENTRU UNITĂȚILE DE CAZARE DIN REGIUNEA SUD**

Sursa: Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova, www.statistica.md, 2016

ZONA TURISTICĂ ȘTEFAN VODĂ

CARACTERISTICA GENERALĂ

Cel care vine pentru prima dată la gurile Nistrului rămâne impresionat de numărul mare de localități vechi, care prin denumirile locale amintesc de un trecut zbuciumat, când pe aici s-au perindat mai multe civilizații. Românii, turcii, tătarii, nemții, ucrainenii, bulgarii și-au avut aici vetrele satelor, iar căile comerciale de-a lungul fluviului legau principale orașe din regiune cu târgurile din Europa și Asia pe celebrul „Drum moldovenesc”.

Căi de acces: în raionul Ștefan Vodă se poate ajunge venind spre sud-est pe drumul republican R30 Chișinău – Căușeni – Ștefan Vodă – Cetatea Albă – Odesa, cca 120 km depărtare de capitală. Orașul Ștefan Vodă este situat la doar câțiva kilometri de aceas-

INFORMAȚII UTILE PENTRU CĂLĂTORI

01

VETRE MEDIEVALE

Cioburciu (1405), Olănești (1410), Palanca (1410), Purcari (1560), Talmază (1595), Râscăieți (1595), Crocmaz (1595), Tudora (1595), Carahasani (1656), Feștelita (1703), Căplani (1735), Popeasca (1774), Ermoclia (1774).

02

FORTIFICAȚII ANTICE ȘI MEDIEVALE

Cetate de pământ rotundă (Tudora), vestigiile cetății Iurghici (Palanca), Valul lui Traian (Râscăieți), Valul Zmeului (Talmază, Cioburciu).

tă șosea și face legătura cu majoritatea localităților raionului prin drumuri asfaltate sau pietruite. Printre alte centre importante furnizoare de turiști se înscriu municipiile Tiraspol și Tighina. Distanța de aici pe drumurile R26 și R28 este de cca 40 km, iar podul peste Nistru la Râșcăieți face legătura cu regiunea transnistreană a Republicii Moldova. La Palanca și Tudora se află vamele moldo-ucrainene. Accesul dinspre Ucraina (or. Odesa) se face pe un drum de cca 110 km.

Puteți vedea în satele raionului mai multe vetre strămoșești încă de la începutul sec. XV, în special de-a lungul Nistrului, valurile lui Traian, o fortificație de pământ rotundă recent descoperită, vestigiile unei cetăți medievale, 14 biserici monumente de cultură de importanță națională, 28 de comunități rurale, care au știut să conserveze tradiția ospitalității locale. La fel, în această zonă pot fi vizitate una dintre cele mai vechi arii naturale protejate din Europa „Grădina Turcească”, starița râului „Nistrul Orb”, una dintre cele mai mari mlaștini naturale din republică, 3 monumente geo-paleontologice, cca 40 de lacuri și iazuri, o colecție dendrologică unică de arbori fructiferi (soiuri din sec. XIX) „Grădinile Nighicei”, peste 40 de păduri, printre care și renumita „Pădure Împărătească”, o crescătorie de fazani, iar de-a lungul Nistrului pot fi duse observații asupra migrațiunii păsărilor călătoare. 8 vinării au dus faima vinificatorilor locali departe de hotarele țării, iar celebrul vin „Negru de Purcari” demult este considerat o carte de vizită a Republicii Moldova.

03

BISERICI REPREZENTATIVE

Popeasca, Ermoclia, Talmaza, Feștelița, Râșcăieți, Purcari, Olănești, Antonești, Crocmaz, Tudora, Carahasani, Căplani, Slobozia, Ștefănești, Volintiri.

Pelerinajele în această zonă pot fi extinse spre Noul Neamț – cea mai mare mănăstire din republică, ce se găsește la Chițcani, la cca 10 km spre nord de hotarele raionului, mănăstirea „Marta și Maria” sau biserica „Adormirea Maicii Domnului” la Căușeni.

04

MUZEE

Muzeul Verde (Ștefan Vodă), Muzeul Ținutului Natal (Ștefan Vodă, Popeasca, Râșcăieți), Memorialul Războiului II Mondial „Înălțimea Lomakin” (Râșcăieți), muzee locale, locul descoperirii de comori (Olănești, Tudora).

05

OBSERVAREA NATURII

„Grădina Turcească” (Talmaza), „Grădinile Nighicei” (Popeasca), „Pădurea Împărătească” (Olănești, Crocmaz), pădurile de luncă (Talmaza, Cioburciu, Râșcăiești, Purcari, Olănești), monumentele geo-paleontologice „Râpa lui Albu” (Cioburciu) și „Râpa de piatră” (Tudora), crescătoria de fazani (Talmaza), starița „Nistrul Orb” (Talmaza), praguri pe brațul Turunciuc (Talmaza, Cioburciu), lacuri naturale (Olănești), iazuri mari (Volintiri, Căplani, Talmaza).

06

DRUMUL VINULUI

Vinării (Popeasca, Talmaza, Răscăieți, Purcari-Viișoara, Tudora, Carahasani, Volintiri), săli de degustații (Ștefan Vodă, Palanca, Viișoara, Talmaza ș.a.), vinuri celebre („Negru de Purcari”, „Roșu de Purcari”).

07

EVENIMENTE

Festivalul raional al tradițiilor și obiceiurilor de iarnă „Flori dalbe, flori de măr” (Volintiri), Festivalul etnofolcloric „La Stână” (Ermoclia), Festivalul de folclor regional „În poiana dorului” (Popeasca), Festivalul culturii minorităților naționale „La casa cu neamuri multe” și Festivalul turiștilor (Talmaza), Festivalul familiilor „Tu ești altarul vieții mele” (Ștefan Vodă), hramurile satelor.

08

RECREARE, ODIHNĂ

Plaje la Nistru (Cioburciu, Răscăieți, Olănești, Tudora), zonele de odihnă din fiecare localitate (pe malul iazurilor, în grădini și păduri).

09

CAZARE

Hoteluri (Ștefan Vodă, Palanca), pensiune (Crocmaș), tabăra estivală „Dumbrava” (Talmaza), gospodării țărănești în rețeaua „Hai la țară”, în corturi pe malul Nistrului sau în zonele de odihnă în majoritatea localităților.

10

CENTRE DE INFORMARE

19 muzee (Antonești, Brezoaia, Carahasani, Căplani, Cioburciu, Copceac, Crocmaș, Feștețița, Olănești, Popeasca, Purcari, Răscăieți, Răscăieții Noi, Semionovca, Ștefan Vodă, Ștefănești, Talmaza, Tudora) sau primăriile localităților.

TURISMUL ÎN ARIILE NATURALE PROTEJATE DIN RAIONUL ȘTEFAN VODĂ

CARACTERISTICA GENERALĂ

În perimetrul raionului Ștefan Vodă sunt 7 arii naturale protejate de stat (Legea nr. 1538-XII din 25.02.1998), inclusiv Zona umedă de importanță internațională „Nistrul de Jos” (nr.1316 în Lista Ramsar). Călătorul poate admira 3 monumente ale naturii geologice și paleontologice („Râpa de Piatră” din Tudora, „Râpa lui Albu” din Olănești și „Râpa din Purcari”), 1 rezervație de resurse („Complex de soluri aluvionare carbonatice cernoziomice de fânață mlăștinoasă și înnămolite ale zonei Basarabene de stepă” din Talmaza), 1 rezervație naturală silvică (Olănești), 1 rezervația naturală mixtă (Mlaștina „Togai” din Olănești), precum și 2 arbori seculari de asemenea în Olănești. Suprafața totală a fondului ariilor naturale protejate

de stat din limitele raionului Ștefan Vodă este de 371 ha, la care se adăugă în curând cca 12 mii ha ale zonei umede „Nistrul de Jos”, astfel sporind de la 0,37% la 12,5% din suprafața totală a raionului.

Monumentele naturii geologice și paleontologice (Tudora, Olănești și Purcari), în care au fost identificate rămășițe ale faunei fosile („Fauna de Hypparion”) și rezervația de resurse (Talmaza) au importanță locală și se află la balanța APL. Arborii seculari (Crocmaș), rezervația naturală mixtă (Mlaștina „Togai”) și Rezervația naturală silvică Olănești au importanță raională și se află în gestiunea Gospodăriei Silvice de Stat Tighina. Zona umedă „Nistrul de Jos” are importanță internațională.

Arii naturale protejate de interes local

01

„RÂPA LUI ALBU” DIN S. CIOBURCIU

Este un monument de natură geologică și paleontologică (2 ha) amplasat la nord de sat pe malul drept al r. Nistru, în apropiere de pădurea din Olănești. Denumirea râpei este legată de numele unui localnic care și-a construit casa aproape de aceasta. Aici au fost descoperite osemintele a cca 24 specii de animale fosile, inclusiv Hipparionul (o specie de cal dispărută acum 22 mil. de ani) și Deintherium giganteum. Astfel, datorită faunei fosile și solului fosil, este posibilă cunoașterea evoluției faunei și condițiilor geografice din trecut pe Terra.

Aici se poate ajunge pe drumurile R30 și L513. Accesul fără taxe de intrare anul împrejur.

02

„RÂPA DIN PURCARI”

La fel este un monumentul de natură geologică și paleontologică (5 ha) cu rămășițe ale faunei de Hipparion și o structură geologică unică. Este amplasat la 1,9 km de r. Nistru.

Se poate ajunge aici pe drumurile R30, L515 (prin s. Vișoara) și L530 (prin s. Răscăieți); este accesibil fără taxe de intrare anul împrejur.

03

„RÂPA DE PIATRĂ” DIN SATUL TUDORA

Pe o suprafață de 2 ha, monumentul natural geo-paleontologic este amplasat în intravilanul satului, la 190 m de r. Nistru. Încă în 1914 savantul F. Frolov a descoperit în nisipurile de aici multiple oseminte ale reprezentanților a 11 specii ale faunei de Hipparion. Micile lucrări de amenajare a ariei protejate ușurează accesul vizitatorilor. Se poate ajunge aici pe drumurile R30, R52 și L530 (prin s. Crocmaz); este accesibil fără taxe de intrare anul împrejur.

04

„COMPLEXUL DE SOLURI ALUVIONARE CARBONATE CERNOZIOMICE DE FÂNEAȚĂ MLĂȘTINOASĂ ȘI ÎNNĂMOLITE ALE ZONEI BASARABENE DE STEPĂ” DIN SATUL TALMAZA

Rezervația de resurse pe o suprafață de 278 ha este amplasată în 2 segmente în lunca r. Nistru. Aici sunt conservate în natură mostre reprezentative de soluri aluviale de luncă. Se poate ajunge pe drumurile R30, L510 sau L530, apoi pe drumul de țară spre baltă; este accesibil cu autorizarea OS Talmaza fără taxe de intrare anul împrejur.

Arii naturale protejate de interes raional

05

REZERVAȚIA NATURALĂ SILVICĂ „OLĂNEȘTI”

Rezervația ocupă un segment împădurit îngărdit din trei părți de o meandă a Nistrului pe o suprafață de 108 ha la hotarul vestic al s. Olănești. Aici sunt protejate formațiuni vegetale reprezentative de plop alb, plop euroamerican, frasin, stejar pedunculat, ulm și salcie, combinate armonios cu poienite din obsigă și pir. În rezervație este conservată biodiversitatea specifică pădurilor de luncă, care ameliorază microclima și regimul hidrologic, mențin debitul înalt al râurilor, favorizează creșterea rezervelor de ape subterane, protejează apele de poluare și malurile râului de surpare. Astfel, aici vegetația silvică s-a păstrat în stare aproape naturală fără intervenții majore ale omului. Se recomandă vizitarea rezervației în perioada de primăvară-toamnă în timpul vegetației active.

Se poate ajunge aici pe drumurile R30, L516 sau L530, este accesibil cu autorizarea OS Olănești fără taxe de intrare anul împrejur.

06

REZERVAȚIA NATURALĂ MIXTĂ „MLAȘTINA TOGAI”

Una dintre cele mai mari porțiuni de mlaștină naturală din Moldova se află în nord-estul localității Crocmaz și are o suprafață de 51,2 ha. Aria cuprinde la fel o meandă în lunca r. Nistru, cu o diversitate impresionantă de peste 700 de specii de plante acvatice și de stepă, dar și o porțiune de pădure de luncă. Aici cresc în mediul natural multe specii de plante hidrophile aflate pe cale de dispariție, ca vițade-vie sălbatică. Mlaștina este acoperită predominant de stuf, care în bătaia vântului alină ca un adevărat covor natural vegetal, asemănându-se cu o pădure deasă, așa după cum sună în traducere din turcă denumirea „Togai”. Rezervația are scopul de a conserva biodiversitatea acvatică, inclusiv fauna excepțională alcătuită din peste 20 specii de mamifere, 39 specii de păsări, 3 specii rare de reptile și 6 specii de amfibii, numeroase insecte de baltă cu tocmai 19 specii de libelule. Astfel, rezervația naturală „Mlaștina Togai” a fost determinată drept unul dintre nucleele de nivel național ale Rețelei ecologice naționale din Republica Moldova. Într-adevăr, pe un teritoriu mic sunt concentrate o mulțime de animale incluse în Cartea Roșie a Moldovei, cum ar fi vidra, 4 specii de lilieci, acvila mică, 4 specii de bufnițe, barza neagră, 3 specii de reptile, broasca-de-câmp etc.

Se recomandă vizitarea rezervației în perioada de primăvară-toamnă, în timpul vegetației active, cu excepția perioadei cuibăritului păsărilor, când accesul vizitatorilor este interzis.

Se poate ajunge aici pe drumurile R30, L519 sau L530, este accesibil cu autorizarea OS Olănești fără taxe de intrare anul împrejur.

Arii naturale protejate de interes internațional

07

ZONA UMEDĂ RAMSAR „NISTRUL DE JOS”

În perimetrul raionului Ștefan Vodă sunt 9 comune (Popeasca, Talmază, Cioburciu, Răscăieți, Purcari, Olănești, Crocmaz, Tudora și Palanca) care se află pe teritoriul Zonei umede Ramsar „Nistrul de Jos” și ocupă cca 20% (12086,23 ha) din arealul protejat. Aici sunt 18 complexe naturale, dintre care cele mai reprezentative segmente ale zonei umede sunt: Lunca Talmază (1592 ha), segmentul Cioburciu-Răscăieți (1234 ha) și meandrele Nistrului pe porțiunea Olănești – Crocmaz (1478 ha).

Funcțional, Zona umedă este împărțită în teritorii cu 4 categorii de protecție, respectiv: (A) zona de protecție strictă ce include cele mai valoroase segmente din complexele naturale (de ex., Lunca Talmază și porțiunea Tudora – Palanca), (B) zona tampon de reconstrucție ecologică cu teritorii valoroase ce necesită mărirea și conservarea resurselor naturale, (C) zona cu activitate economică limitată ce include terenuri exploatate economic, în care este reglementat accesul vizitatorilor în scop recreativ, dar și pășunatul pentru animale, (D) zona de activitate economică vastă care cuprinde cca 75% din teritoriu.

Teritoriul zonei umede „Nistrul de Jos” se află în zona de contact a 3 regiuni biogeografice (de silvostepă podoliano-moldovenească, dunăreană și de stepă pontică) și include formațiuni geobotanice de stepă, de luncă inundabilă, dumbrăvi subaride de gârneț ale Moldovei de Sud. Totodată, relieful variat și activitatea umană în această zonă au creat o diversitate mare de ecosisteme tipice: 7 biotopuri acvatice, 15 biotopuri terestre.

Cele 7 biotopuri acvatice cuprind: (i) fluviul Nistru, (ii) lacurile și bălțile (de mică adâncime, stătătoare cu apă dulce) permanente sau temporare de luncă (Lunca Talmază), (iii) albia veche a fluviului Nistru (ape stătătoare cu adâncimi variabile), (iv) canale cu ape stătătoare, ce interacționează cu fluviul, (v) sistemele de drenaj cu apă dulce, heleșteiele și bazinele de apă înmlăștinite, alte rezervoare acvatice artificiale, (vi) canalele cu apă puțin sărată fără o legătură directă cu Nistrul, (vii) ecosistemele pâraielor și râulețelor (aproximativ 15% din partea de colină a zonei Ramsar ocupă cel mai ramificat sistem al râulețului Știubei).

La fel, în zona Ramsar sunt încă 15 biotopuri terestre, inclusiv 4 tipuri de păduri de luncă inundabilă (păduri periodice inundate, păduri riverane înmlăștinite de salcie, păduri cu dominarea frasinului, plantații artificiale), 5 tipuri de păduri colinare (păduri semiaride de stejar pedunculat sau pufos, desișuri naturale și artificiale de arbori și arbuști, plantații forestiere complexe, plantații de salcâm anti-erozionale și pentru producere), 2 tipuri de stepă tipică (suprefețe ierboase uscate naturale, covoare ierboase și pășuni uscate) și 4 biotopuri ierboase de luncă (lunci inundabile cu ierburi înalte, pășuni de luncă, lunci înmlăștinite și bălți, mlaștini ierboase).

De altfel, în lunca Nistrului sunt niște păduri unice de frasin ce constituie habitate de importanță europeană, cu o vârstă de cca un secol, dar cu un sortiment floristic complet și o structură tipică, chiar dacă o parte din acestea sunt de proveniență artificială. Pe coline s-au păstrat sectoare mici, dar foarte prețioase de gârneț – complex de tip mediteranean de pădure de stejar pufos și poienițe pitorești de stepă, în al căror covor ierbos s-au păstrat

plante rare pentru arealul Republicii Moldova. Pentru păstrarea acestora trebuie instituit un management silvic special, pentru a nu periclita succesiunea naturală pe suprafețe foarte limitate. În locuri puțin vizitate și pe terenurile neroditoare s-au păstrat porțiuni din luncile și stepele naturale de altă dată, aproape distruse în restul teritoriului. Mlaștinile întinse nu s-au păstrat aici decât în zonele cu meandre ale Nistrului sau în segmentele înguste transfrontaliere.

Chiar dacă are un teritoriu vast (este marginită de mun. Tighina la 8 km sud până la 40 km nord de or. Odesa, în apropiere de s. Palanca), Zona umedă Ramsar „Nistrul de Jos” este ușor accesibilă pe parcursul anului întreg și nu se percep taxe de intrare în complexele naturale. Astfel, la numai 95 km de Chișinău, se poate ajunge aici în 1 oră și 40 min. (pe traseul R30 (Chișinău – Anenii Noi – Căușeni – Popeasca – Ștefan Vodă) sau pe traseul L530 (Căușeni – Plop-Știubei – Talmaza – Palanca – frontiera cu Ucraina). Până la hotarul de sud al zonei cu s. Palanca este o distanță de cca 2 ore (140 km). Accesul dinspre Ucraina (or Odesa) este de cca 1 oră și 10 min. (60 km până în s. Palanca) și de 2 ore până în s. Talmaza (112 km).

MICROZONA 1. NISTRUL DE JOS

CARACTERISTICA GENERALĂ

Subzona „Nistrul inferior” este o recunoscută arie naturală internațională protejată de convenția Ramsar. Aceasta ocupă în raionul Ștefan Vodă cca 20% din întreg arealul protejat al zonei umede transfrontaliere. Totodată, aici se găsesc principalele centre de protecție integrală, cum ar fi „Grădina Turcească” (Talmaza), monumentele geo-paleontologice „Râpa lui Albu” (Cioburciu), „Râpa din Purcari” și „Râpa de piatră” (Tudora), starița „Nistrul Orb” (Talmaza) și „Mlaștina Togai” (Crocmaș). La acestea se mai înscriu pragurile pe brațul Turunciuc (Talmaza, Cioburciu), lacurile naturale (Olănești), Iazul Popii (Talmaza), „Grădinile Nighicei” (Popeasca), „Pădurea Împărătească” (Olănești, Crocmaș), păduri-

INFORMAȚII UTILE PENTRU CĂLĂTORI

01

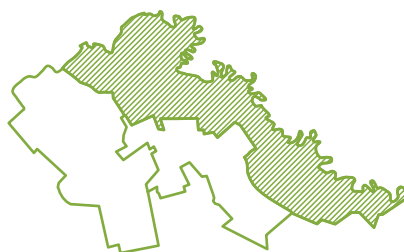
VETRE MEDIEVALE

Cioburciu (1405), Olănești (1410), Palanca (1410), Purcari (1560), Talmaza (1595), Răscăieți (1595), Crocmaș (1595), Tudora (1595), Popeasca (1774).

02

FORTIFICAȚII ANTICE ȘI MEDIEVALE

Cetatea de pământ rotundă (Tudora), vestigiile cetății Iurghici (Palanca), Valul lui Traian (Răscăieți), Valul Zmeului (Talmaza, Cioburciu).

le de luncă (Talmaza, Cioburciu, Râscăieți, Purcari, Olănești), precum și crescătoria de fazani (Talmaza). Tot aici de-a lungul Nistrului pot fi făcute observații asupra migrației păsărilor călătoare.

În această zonă istorică, de la gura de vărsare a Nistrului se pot vedea de asemenea multe vetre ale satelor medievale încă de la începutul sec. XV, în special de-a lungul Nistrului, valurile lui Traian, o fortificație de pământ rotundă recent descoperită, vestigiile unei cetăți medievale, 7 biserici monumente de cultură de importanță națională, 9 comunități rurale care au știut să conserveze tradiția ospitalității locale.

Să nu uităm și de cele 7 vinării (Purcari, Crocmaz, Râscăieți, Talmaza, Popeasca, Tudora) care au creat imaginea zonei vinicole „Ștefan Vodă”.

03

BISERICI REPREZENTATIVE

Popeasca, Talmaza, Râscăieți, Purcari, Olănești, Crocmaz, Tudora.

04

EVENIMENTE

Festivalul de folclor regional „În poiana dorului” (Popeasca), Festivalul culturii minorităților naționale „La casa cu neamuri multe” și Festivalul turiștilor (Talmaza), hramurile satelor.

05

RECREARE, ODIHNĂ

Plajele de la Nistru (Cioburciu, Râscăieți, Olănești, Tudora), zonele de odihnă din fiecare localitate (pe malul iazurilor, în grădini și păduri).

06

CAZARE

Hotel (Palanca), pensiune (Crocmaz), tabăra estivală „Dumbrava” (Talmaza), gospodăriile țărănești din rețeaua „Hai la țară”, în corturi pe malul Nistrului sau în zonele de odihnă în majoritatea localităților.

07

CENTRE DE INFORMARE

10 muzee (Cioburciu, Crocmaz, Olănești, Popeasca, Purcari, Râscăieți, Râscăieții Noi, Talmaza, Tudora) sau primăriile localităților.

Popeasca

Prima localitate de pe ruta spre situl natural „Nistrul inferior” este Popeasca, cu o vechime de mai bine de două secole (sfârșitul sec. XVIII). Traseul trece de Dealul Căușenilor, cea mai înaltă culme de prin părțile locului, și străbate moșia satului, care este atestat pentru prima dată în 1769, fiind menționat ca Popofka pe harta generalului Bauer din 1770 (1774) în perioada războaielor ruso-turce. Bătrânii spun că satul era înainte de 1730.

Se zice că întemeietorul satului a fost Sava Popov – un baci de origine bulgară, care s-a așezat cu turmele sale într-un loc pitoresc din Stepa Bugeacului, unde iarba grasă nu era atinsă de razele dogorătoare ale soarelui. Acel loc și acum se numește Sovușca. Mai târziu satul a fost strămutat câțiva kilometri mai spre nord, în preajma unei șumele despre care se zice că „cine bea apă din ea – aici va dori să rămână”. Din aceste locuri își începe cursul râul Știubei spre Nistru.

Prima biserică, de vară, cu hramul „Sf. Nicolae” este datată cu anul 1801, fiind construită din nuiiele și unsă cu lut. Peste zece ani aceasta a fost pusă pe temelie de piatră. Apoi a fost înălțată biserica

„Acoperământul Maicii Domnului”, din piatră cu clopotnița în față. Pe parcursul istoriei sale, satul s-a extins considerabil. În 1817 așezarea avea 32 de gospodării. Astăzi în Popeasca locuiesc cca 2700 de persoane.

Teritoriul satului reprezintă pe bună dreptate o carte deschisă a legendelor locale: pe aici trece „Drumul Tătarului” – un segment din marele „Drum vechi moldovenesc” (care lega ținuturile tătarilor din stepele Mării Negre cu țările central-europene; pe teritoriul Moldovei drumul trecea prin Iași, Lăpușna, Tighina, Căușeni, Popeasca, satele nistrene de la Talmaza până la Palanca și apoi la Cetatea Albă). Relieful pitoresc plasează moșia satului în mijlocul a 16 văi pline de legende: Valea Nighicei, Valea Fânului, Valea Bostanului, Valea Căpșunii, Valea Lacului, Valea lui Moșu, Valea Morii, Valea Porcului, Valea lui Iepure, Valea Stâniei, Valea lui Cărăman, Valea Adâncă, Valea Arnăutului, Valea Turcului, Floceonii sau Sărchezu. Totodată, dealurile din preajma satului cu denumiri pitorești (Holm, Podiș, Sărchez, la Plopi) întregesc peisajul acestei așezări rurale. Vizitatorul poate să vadă Grădinile Nighicei, o pădure

ce crește pe costișă, Fântâna lui Ilie, Cișmeaua Turcului, Cișmeaua celor Trei Frați, Cișmeaua lui Moș Haralampie, Cișmeaua Arion Cazacu sau poate pescui în lazul Mare, cel din Odaia Gogului.

i

INFORMAȚII

Muzeul Ținutului Natal (cu sediul în Casa de cultură, muzeul are o bogată colecție de piese etnografice, cărți, unelte de muncă etc.), Primăria s. Popeasca.

LOCURI DE AGREMENT

În Grădinile Nighiceii, la Holm, în Valea Fânului, la lazul cel Mare, la lazul de la Sovușca.

Accesul se face pe drumul național R30: Chișinău – Ștefan Vodă (83 km), la 12 km spre sud de Căușeni, 17 km nord de Ștefan Vodă. La intrarea în sat sunt două stații de alimentare cu petrol și un centru autoservice.

EXCURSII ȘI VIZITE LOCALE

- vatra satului, veche din 1769, unde se găsește o cișmea amenajată, ruinele bisericii vechi, actuala biserică „Acoperământul Maicii Domnului” și trama stradală cu amplasarea inițială a gospodăriilor țărănești;
- „Drumul Tătarului”, care traversează Valea Bostanului (denumirea provine de la harbuzăriile de odinioară), Locul Leuntei, Valea Adâncă care duce spre s. Cioburciu;
- Grădinile Nighicei, unde poate fi văzută o colecție de soiuri de arbori fructiferi din sec. XIX, și Poiana Dorului, locul de desfășurare a Festivalului folcloric bianual;
- stâna de oi, unde se face renumita „Brânză de Popeasca” (specialitate de brânză cu denumirea protejată).

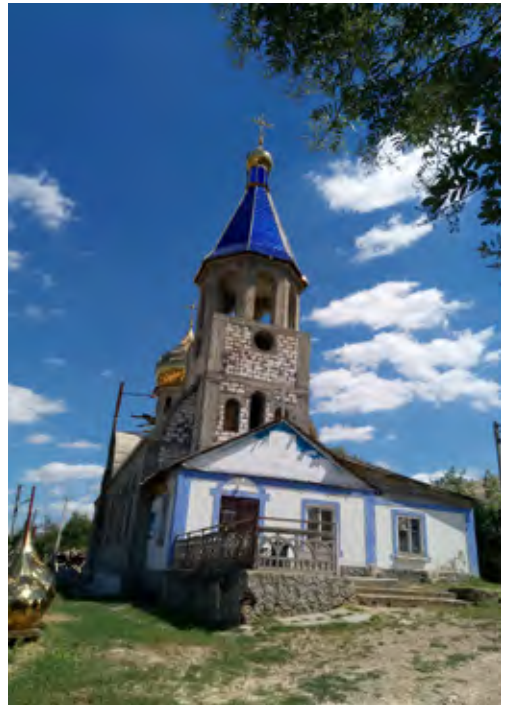

Talmaza

Unul dintre cele mai mari sate din republică, Talmaza, este și prima localitate de pe malul nistrean al raionului Ștefan Vodă. Acesta datează, probabil, de prin anii '30 ai sec. XVI, deși este menționat pentru prima oară într-un act din anul 7040 (1532). În 1595, împreună cu alte 6 localități din vecinătate, a fost cedat hanului tătăresc. De altfel, „talmaz” se traduce din tătara veche ca „neobosit”, un prim locuitor al satului (prin secolele XII-XIV) putând să poarte un nume de proveniență turanică, ori porecla „talmaz”, de la care și s-a format denumirea satului. Celebru călător turc Evlia Celebi în călătoria sa din 1657 scria că Talmaza este un „sat de valahi”, chiar dacă aparținea hanului tătăresc.

Talmaza mai este cunoscut și ca satul de baștină al ilustrului enciclopedist, membru al Guvernului României interbelice, Ștefan Ciobanu (11 noiembrie 1883 – 28 februarie 1950, București).

Marea parte a moșiei satului este străbătută de râul Nistru. Starița „Nistrul Orb” numită de localnici și „Nistru Chior” (Adanaua, Doi frați, Jidranu), merită să fie vizitată pentru că reprezintă vechea albie a Nistrului. Aici flora și fauna de baltă s-au păstrat intacte, așa cum au fost acum două secole, în preajmă fiind și o frumoasă pădure de baltă. Tot aici se găsește și o porțiune din vechea „Grădină Turcească”,

probabil una dintre primele zone naturale protejate din Europa, unde cu câteva secole în urmă administrația turcă a interzis exploatarea pădurii de către băștinași, pentru a o ocroti și a-i spori bogăția. Spre pădure se poate ajunge prin „Strâmtoare” – un loc îngust și priporos din nord-vestul moșiei satului. Aici se intenționează organizarea unui parc național.

Prima biserică din sat a fost construită în 1794, fiind din lemn. Însă a fost reconstruită tot din lemn, pe temelii de piatră, acoperită cu șindrilă, după un incendiu la începutul sec.XIX. În 1831 biserica a fost acoperită cu tablă de fier vopsită în verde. Pe lângă biserică în anul 1863 a fost deschisă o școală parohială. În 1876 în sat a fost sfințită o biserică nouă, construită din piatră, însă în 1944, în timpul războiului, a fost distrusă. În 1989 se organizează în sat un consiliu pentru coordonarea construcției bisericii noi. În prezent la Talmaza se construiesc două biserici – una cu hramul „Adormirea Maicii Domnului”, în partea din deal, și alta cu hramul „Nașterea Maicii Domnului”, în centrul satului.

- aici se află una dintre primele arii naturale din Europa – „Grădina Turcească”, o adevărată colecție de copaci de specii rare autohtone, situată în preajma stăriței cu valoare de unicat „Nistru Orb”. În

această zonă curg mai multe râulețe (Stanoște, Gârla Cazionă, Gârla Cucului, Gârla Satului, Adana, Bahna Cioroiului, Bătlănița, Iezerul, Știubeiul, Cruglic, Puica), care ocolesc Pădurea seculară din Jidran și Unghiul Boului. Tot aici sunt pragurile Nistrului inferior;

- landşaftul din Valea Nistrului este completat de mai multe văi pitorești (Valea Adâncă, Valea Căniștii, Valea Moș, Valea Oiței, Valea Popii, Valea Teti, Valea Părului) și de dealuri înalte (Chiscu lui Murg, la Hărtoape, la Ruptură, la Mălăchești). Câmpiile păstrează la fel denumiri locale vechi (Alțița, Arpintea, Frasănuț, Jidran, la Căzâl, Fundul Colacului, la Hărlău, la Chep-
- tânărița, la Sărături, la Cucușoaie, la Chira, Locul Popilor, în Toloace, Știubei, Unghiul Boului etc. Călătorul își poate potoli setea la mai multe izvoare (Șușmeaua, la Chiperi) sau fântâni vechi (Buiuvan, Donos, Ananii, Dogaru, Țiganului, Lupoai, Răului, Țânțar, Pungă, Frunze);
- câteva monumente arheologice (tumuli – Movila cea Mare, Movila de la Șleah, Movila de la Stația antigrindină) pot fi vizitate, inclusiv stațiunea paleolitică „Știubei”;
- excursii tematice: „La baștina lui Ștefan Ciobanu”, vizită la fazanăria locală, degustații la vinăria locală.

LOCURI DE AGREMENT

- Valea Teti, cu Tabăra de odihnă „Dumbrava” și lacul pentru pescuit;
- Albia veche „Nistru Orb”;
- Zona peisagistică „Grădina Turcească”, cu cazare și alimentare la crescătoria de fazani;
- Pădurea seculară din Jidran, situată pe malul r. Nistru la pragurile de apă;
- Pădurea din Arpintea, la prisacă etc.

INFORMAȚII

Muzeul local situat în incinta Liceului Teoretic „Ștefan Ciobanu”, Muzeul verde, Primăria s. Talmaza.

CĂI DE ACCES

de la Ștefan Vodă, 13 km în direcția est; de la Chișinău – 110 km în direcția sud-est.

Cioburciu

În zona Nistrului inferior se află localitatea cu cea mai veche atestare documentară din raion – s. Cioburciu (datat în diverse izvoare cu anii 1405, dar și mai devreme – pe la 1362). În urma unor săpături arheologice pe teritoriul satului actual au fost descoperite plăci mari de piatră cu inscripții grecești (datate cu sec. II), dar și 11 tumuli funerari lăsați de triburile nomade de pe vremea Marelor migrații ale popoarelor pe aceste teritorii. În 1535 voievodul Petru Rareș îl numește pe Tomșa pârcălab al cetății Cioburciu pentru apărarea satelor de la Nistru, inclusiv Chișinăul Mare (azi Cârnațeni), Talmaza, Răscăieți, Purcari, Olănești. Denumirea provine, probabil, de la cuvântul „ciubăr” – vas mare făcut din doage de lemn, cu torți din care drumeții își potoleau setea. O altă semnificație a cuvântului este „hățiș” sau „loc cu pădure deasă”, precum erau odată aceste locuri.

Este bine știut că în Moldova medievală, pe segmentul Nistrului inferior (din raionul actual Ștefan Vodă) existau două centre de putere domnească (Cetatea Palanca și Pârcălăbia Cioburciu), amplasate

pe „Drumul mare moldovenesc” între Tighina și Cetatea Albă. *„Acesta este un sat înfloritor de tătari și valahi, format din cinci sute de case acoperite cu stuf, cu geamie și cu șaptezeci de dughene, fiind sub guvernarea agăi de țărături și făcând parte din ținutul cetății Tighina. O dată pe săptămână are loc aici un mare bazar. Dat fiindcă se află la marginea Nistrului, se găsesc multe vii și livezi”,* – așa scria la 1657 călătorul turc Evlia Celebi. Timpurile s-au schimbat, iar satul a rămas la fel de pitoresc și bine amenajat.

Un anume loc în sat însă este deosebit de interesant – „palanca” din lunca Nistrului. Să fie o străveche cetate de pământ sau un fragment din Valul lui Traian?

La 1772 în sat era o biserică din lemn, rezidită apoi în piatră. Biserica a existat până la mijlocul sec. XX. Biserica recentă „Sfântul Dumitru” este construită pe loc nou la începutul anilor 2000.

- popasuri în lunca Nistrului (Unghiul Neagului, Ambrușu, Palanca, Potcoava ș.a.), Pădurea de la Deal, Lunca Știubeiului, Alțița, Arpintea, Dealul Pașei, Drăgaica, Stâncă, Adanaua, la Trei Fântâni, Valea Târgului, Rădinegru, Rarău, Noroceă, pe Locul Popii, Bahna-șes ș.a.;
- la intrarea în sat se află un monument natural geo-paleontologic, „Râpa lui Albu”, iar în sat pot fi văzute case vechi reprezentative, beciuri bătrânești și fântâni seculare (Bulazir, Ciuntu, Chincheci, Cișmeaua lui Zaharia).

CĂI DE ACCES

de la Ștefan Vodă, 14 km spre est; de la Chișinău, 130 km în direcția sud-est.

INFORMAȚII

Muzeul local din incinta școlii; Primăria s. Cioburciu, Centrul meșteșugăresc „Meșter Faur” cu spații pentru instruirii și cazare.

LOCURI DE AGREMENT

Reni – plajă la Nistru (pădurice cu arbori seculari), meandrele Nistrului (Unghiul Neagului, Palanca, Ambruș), locul cu trei fântâni care sunt cu ape cu gusturi diferite.

Răscăieți

Mergând în jos pe malul Nistrului printr-o pădure de toată frumusețea, Vă pomeniți pe fosta moșie a mănăstirii Căpriana, oferită în dar de Alexandru Lăpușneanu (1560) împreună cu alte sate vecine. În documente apare pentru prima dată în 1595, dar a fost menționată probabil și pe vremea lui Alexandru cel Bun (1418). Cu siguranță aceste locuri au găzduit așezări umane mult mai înainte de apariția satului actual. Drept dovadă servesc descoperirile arheologice (1951), când au fost găsite obiecte datate cu cca 5 milenii în urmă. Legenda zice că denumirea se trage de la plantele „scăieți răi”, deși localității i s-a mai zis Resegniate, Riscopitița (în hărțile vechi). Totodată, nu trebuie ignorată nici invocarea numelui unui posibil întemeietor Raschev. Se mai susține că denumirea provine de la cuvântul „rășchirați” – casele strămoșilor înșirându-se pe o distanță mare la cotitura Nistrului.

Legenda povestește că demult tare pamânturile de aici nu aveau stapân. Doar turmele de oi mânate de ciobanii din Carpați ajungeau aici în căutarea pășunelor. Pe pământul bogat, dar pustiu creșteau mulți curnuți-scai. Păscând pe aici, de lâna oilor se agățau mulți scai, iar ciobanii indignați spuneau: „Vai ce răi scăieți sunt pe aici”. Mulți din păstori rămâneau aici cu turmele, săpându-și bordee ca să supravie-

țuiască frigului. Plăcându-le mult locurile, unii s-au așezat aici definitiv cu traiul, iar așezării lor i-au dat denumirea Răscăieți.

Mai multe izvoare scrise ne confirmă indirect despre existența unei biserici vechi în acest sat. Pe lângă ea funcționa și o școală parohială încă de la 1 septembrie 1861.

Răscăieți este unul dintre cele mai pitorești sate din raion datorită amplasării sale în vecinătatea malurilor abrupte ale Nistrului (170 m adâncime), de unde se vede ca în palmă toată lunca. La sud de sat pot fi văzute urmele unei vechi fortificații (probabil, o ramificație a Valului lui Traian) și „Poșta” (unde se opreau negustorii de pe drumul comercial ce ducea spre Cetatea Albă), lacurile de luncă (Ochiul Mare și Ochiul Mic, de peste Gârlă, Jașșa și Sâmbătoaia Mare și Mică). Tot în această localitate se află „Înălțimea Lomakin” (178,8 m), unde în anii războiului al II-lea mondial divizia sovietică nr. 353 a dus lupte crâncene (unicul loc din Moldova unde au fost decorați 11 Eroi ai URSS). În preajmă este o trecere peste Nistru.

Din componența comunei face parte satul **Răscăieții Noi**, atestat în 1924 cu denumirea Odaia.

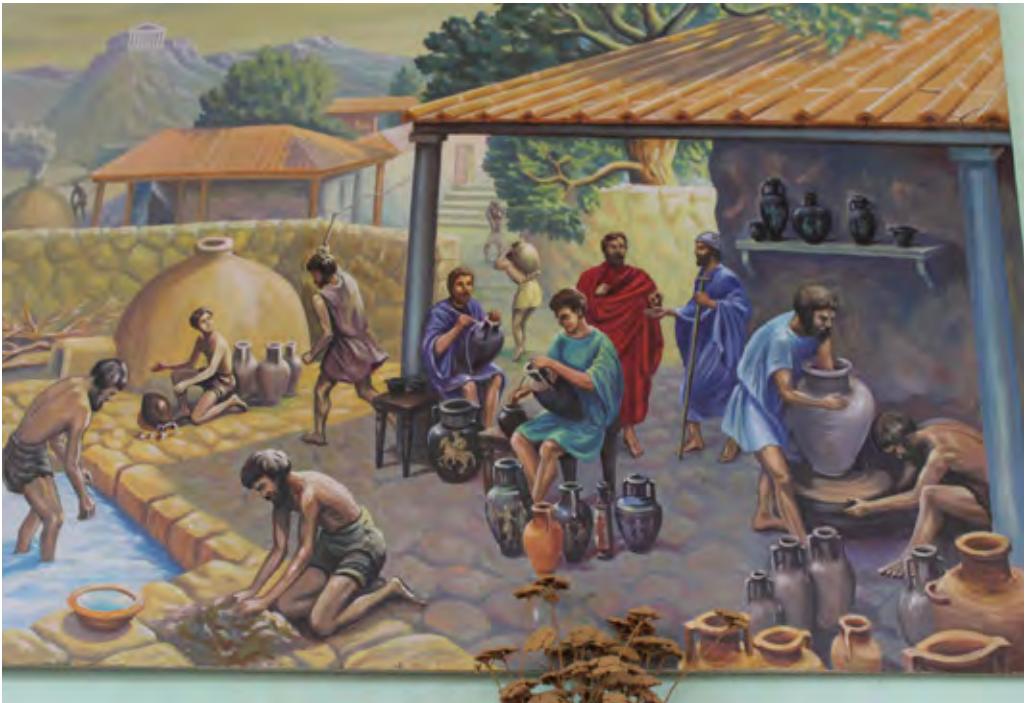
EXCURSII ȘI VIZITE LOCALE

- la vatra satului (1560) cu biserica „Sf. Gavriil și Mihail” (1793/1850), ridicată pe locul unei mai vechi biserici;
- aria naturală protejată situată la est de sat în Dealul șerpilor cu vegetație de stepă, pe malul drept lângă meandra Nistrului între satele Răscăieți și Purcari. În preajmă pot fi vizitate lanșafturi pitorești (valea Geamăna, dealul Bogdan, Stânca sau „Înălțimea Lomakin”, Podul, Bordeiu) și 3 cișmele.

LOCURI DE AGREMENT

Plaja din Stanoște, Chetrușul, meandrele Nistrului, lacurile din baltă (Ochiul Mare), dealul Bogdan ș.a., Fântâna de la Cărări, la Stejar, la Rădi, Unghiul Lung, Sâmbătoiul.

CĂI DE ACCES

de la Ștefan Vodă, 16 km spre sud-est, drum asfaltat. De la Chișinău, 120 km în direcția sud-est.

INFORMAȚII

Muzeul Ținutului Natal (1957, amplasat în Casa de Cultură cu secții de paleontologie, arhiologie și etnografie), Primăria s. Răscăieți.

Purcari

Cea mai veche fabrică de vinuri din Republica Moldova funcționează și azi în Purcari, unde se produce celebrul vin „Negru de Purcari”. În 1827 aici a fost înființată prima gospodărie vinicolă specializată, unde erau cultivate soiuri europene clasice de struguri. La expoziția agricolă din Chișinău (1847) vinurile din Purcari au obținut prima medalie de aur, dar marele triumf îl obțin la Expoziția Internațională din Paris (1878), când vinului „Negru de Purcari” i-a fost acordată Medalia de Aur. De atunci, acest vin mult timp a fost nelipsit la mesele fastuoase ale reginei Marii Britanii și ale altor monarhi europeni. Tehnologia clasică a vinului *Negru de Purcari* a fost restabilită în anul 1950 de Pimen Cupcea, iar un alt profesionist în domeniul vinificației Ion Ungureanu creează *Roșu de Purcari*.

Data întemeierii satului este 11 aprilie 1560, în perioada primei domnii a voievodului Alexandru Lăpușneanu. Dar sunt mărturii care atestă localitatea în 1518 sau chiar prin 1503, când au apărut gospodării „la Fântâna Purcarilor”. Prin localitate trecea cândva Drumul vechi moldovenesc ce lega țara de târgurile din Europa și Asia.

La 1560 Alexandru Lăpușneanu printr-un act de danie transmite localitatea mănăstirii Căpřiana. Se zice că pantele line, situate pe malul drept al Nistrului, în vecinătatea satului Purcari au aparținut un timp Mănăstirii Zograf de pe Muntele Athos din Grecia.

Se știe că terasele Nistrului unde este amplasat actualul sat Purcari au găzduit în diferite perioade ale istoriei mai multe așezări umane. Arheologii au descoperit pe aici urme ale unor așezări cu vârste cuprinse între 2300 și 1300 de ani, iar de pe vremurile nomazilor aici s-au păstrat 5 tumuli.

Călătorul va rămâne impresionat de podgoriile din valea Nistrului, dar și de tradițiile păstrate doar de vinificatorii de prin partea locului încă din perioada medievală. Zona Purcari este una dintre cele mai favorabile pentru viticultura din Moldova. Încă în sec. XIX aici a fost deschisă una dintre cele 4 școli inferioare de agricultură din Basarabia.

EXCURSII ȘI VIZITE LOCALE

- la vatra podgorenilor medievali (1560), cu biserica „Înălțarea Domnului” (1986) și case vechi amplasate de-a lungul Drumului vechi moldovenesc;
- degustarea celui mai cunoscut vin moldovenesc „Negru de Purcari” la cea mai veche fabrică de vin din Basarabia (1827), creată printr-un decret special în 1827 ca primă gospodărie vinicolă specializată, numită Ghermanson în cinstea unuia dintre

fondatori. În sec. XIX în Purcari erau aduse clasicele soiuri europene de struguri: Cabernet-Sauvignon, Merlot, Pinot Noir;

- observații în natură a florei și faunei din lunca Nistrului (balta Bahna, Banghea, pădurea Carpână, albia veche Căliana, Căușu, Șernetea, Cârmoșea, Rusca sau Gârla Satului) și monumentul geo-paleontologic.

Din componența comunei face parte acum și s. **Viișoara**.

LOCURI DE AGREMENT

Valea Cornei, Movila Hamzei, Valea Geamănei, Valea Adâncă, Valea Porcului, lacul Ierezu, cotul Beca din Lunca Nistrului, Movila Vameșului, izvorul cu „apă de aur”, Fântâna Turcului, Gișmea, pădurile Viișoara și Purcari etc.

CĂI DE ACCES

de la Ștefan Vodă, 19 km spre sud-est, pe drum asfaltat. De la Chișinău, 120 km în direcția sud-est.

INFORMAȚII

Muzeul local de studiere a ținutului natal; Primăria s. Purcari.

Olănești

Este una dintre cele mai vechi localități (1410, alte surse menționează și anul 1496) din zona Nistrului de Jos, încă de pe timpul lui Alexandru cel Bun. Olăneștiul se regăsește pe harta geografului italian Samsone din 1641. Totodată, în urma săpăturilor arheologice s-a stabilit că locurile au fost populate de peste 14 milenii în urmă. Aici au fost găsite urme ale culturilor din diverse perioade, ca ale paleoliticului târziu, bronzului, perioadei romane, marilor migrații.

Se zice că denumirea satului provine fie de la „olane”, confecționate din lut ars de meșterii de aici pentru acoperișul caselor, fie este de origine alano-estică fiind în legătură cu numele de răzești, ceea ce ar însemna „om de neam”, „gospodar liber”, care se îndeletniceau cu agricultura și creșterea vitelor. Lângă cișmea, nu departe de vatra satului, după cum spun locuitorii, se află o „staniște veche”, adică locul unde se opreau caravanele negustorești pe drumul comercial dintre Tighina și Cetatea Albă. Se mai știe că în perioada medievală aici s-a dezvoltat un târg mare. Aici se afla și biserica veche (la început din lemn, apoi din piatră, acum fiind distrusă), de la care în adâncul satului plecau mai multe mahalale vestite de gospodari: Doneasca, Padoleasca, Ruseasca, Hodoba ș.a., care ajungeau mai departe în li-

vezile și podgoriile îngrijite de săteni. În perioada interbelică în sat împreună cu moldovenii locuiau în mahalale aparte familii de germani, evrei, ruși, ucraineni și bulgari.

O frumoasă legendă din sat zice că „atunci când năvăliră zmeii pe pământul moldovenesc, era mare prăpăd, ei furau și distrugeau totul, iar fetele le duceau într-un loc numai de ei știut. Un flăcău din acest sat într-o luptă i-o fi răpus pe zmei și a eliberat fetele din tainițele unei movili mari”. Acesta, eliberând pământul de zmei, aici și-a găsit fata inimii sale, iar în Olănești se află acea Movilă a Zmeului, pe care localnicii o ocolesc cu înfrigurare.

LOCURI DE AGREMENT

Parcul, 2 plaje pe malul Nistrului, fostul port fluvial, iazurile de la Mihalcea, văi pitorești (Țarinei, Sinodrei, Carapete, Sukerului, Mihalcea, Joreanu), Undu Nerului, Ghendea (cu lacurile de aici), izvoare puternice (la Sărături, Sinodrea), Pădurea Împărătească etc.

EXCURSII ȘI VIZITE LOCALE

- la cișmeaua de pe Drumul vechi moldovenesc, la staniștea veche (1410), unde mai pot fi văzute case vechi (Gorduza, Balâc, Buhbinder), beciuri vechi, moara, dar și locuri de legendă: Movila Zmeilor, La movila veche, Pădurea Împărătească ș.a.;
- la biserica nouă „Sf. Parascheva”, înălțată în 1990 în stilul romantismului național, pe un loc cu o istorie aparte. În acest loc în sec. XVI era o bisericuță din lut și nuiiele acoperită cu stuf, dar care a fost distrusă de turci. Biserica a fost rezidită la fel din lut și abia în sec. XVIII a fost construită din lemn. În 1832 se înalță biserica din piatră „Sf. Parascheva”, dar a fost distrusă în 1973. La fel, în perioada sovietică a fost demolată biserica mare „Sf. Constantin și Elena” (1912), dar și conacul boierului de origine greacă;
- observații în natură: lacurile naturale nistrene (Gârla Halbagiului, Gheorghiescu, Gârla lui Minciună, Japșa), vechi albi și meandre ale râului, flora și fauna de baltă (mlaștina naturală Togai) pe o suprafață

de cca 800 ha, pomi de soforă, salcâm japonez, alte specii exotice, care potrivit legendei locale au fost plantate de armatele lui M.Kutuzov care au staționat aici o iarnă (cu 200 ani în urmă). Peisaje pitorești sunt surprinse în diferite părți ale satului (Hodoba, Staniște, Valea țărânei, Arpentea, Joreanu, Tarama, Domuz – Bugeac, Rânea scurtă, Undul nerului, Diaconu, izvoarele de la sărături, valea Șucher, dealul Mihalcea, gârlele Halbajiu și Suhatul – afluenți ai Nistrului.

INFORMAȚII

Muzeul local din incinta Liceului „B.P. Hasdeu”, Primăria s. Olănești.

CĂI DE ACCES

de la Ștefan Vodă, 25 km spre sud-est, drum asfaltat. De la Chișinău, 130 km în direcția sud-est.

Crocmaș

Pe malul Nistrului este situat „satul oamenilor curajoși”, după cum se traduce din turanică denumirea localității. Legenda satului zice că hoardele turcești dislocate pe teritoriul viitorului sat erau despărțite în două: cele ce se aflau în partea de vest a satului, în apropierea râpei Iurtului (*iurt*, *iurtă* – înseamnă casă de locuit), și cele din partea de miază-zi a satului de azi, în apropierea râpei Curudurea. Localnicii povestesc de o cetate veche în această parte a satului. Țăranii veniți din diferite locuri ale Bugeacului locuiau mai în vale de turci, aproape de Nistru, și erau siliți să muncească pentru a întreține aceste armate. Într-un moment, moldovenii nu au mai putut răbda fărâdelegile asupritorilor și s-au ridicat la o luptă crâncenă. O mare vărsare de sânge a fost atunci. Îngroziți de vitejia și curajul acestor oameni, turcii fugeau înspăimântați și strigau „Corcmaz”, adică „corc”, ceea ce înseamnă viteji, iar „maz” – localitate, localitate de viteji. De atunci satul poartă denumirea de Crocmaș, dar mai înainte s-a numit și Corcmaz.

Despre sat celebrul călător turc Evlia Celebi scria „...un sat riveran bine amenajat, cu o moschee...”. Datele istorice confirmă că acest sat este mai vechi de 1595 (1574-1579, dar poate chiar 1525), iar

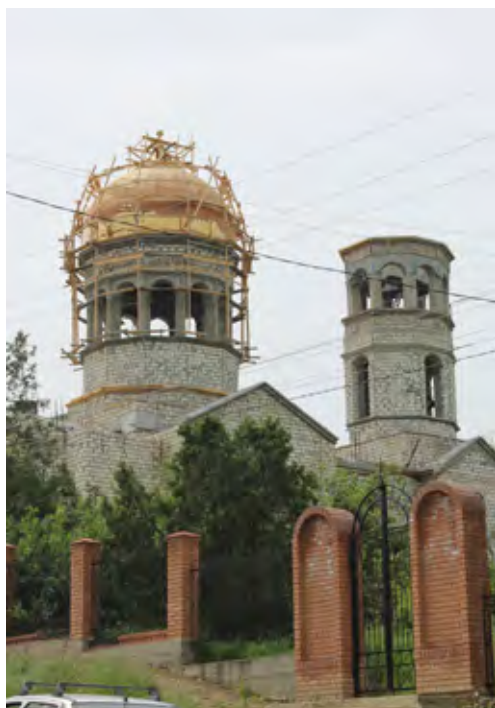

savantul Ion Dron preciza că „...numele satului este de origine turanică și coboară la un nume personal al unui stăpân – deținător al satului (posibil etnic turc) după anul 1538”.

Amplasat pe malul unei artere acvatice importante, moșia satului actual a fost populată cu așezări umane de-a lungul istoriei milenare. Perioada romană, epoca migrației popoarelor au lăsat urme descoperite de arheologi în acest pământ. Pe moșia satului s-au păstrat 10 movile funerare.

Călătorul va rămâne impresionat de o mulțime de locuri cu denumiri vechi tătarești de aici – Togai, un nume de trib al tătarilor „de desiș”, Alcalia, lurtu – loc unde își aveau tătarii iurtele etc. În lunca Nistrului de Jos, meandrele Nistrului au format o mulțime de lacuri mici, dar deosebit de pitorești (Baltă, Halbagiu, Togai, Nișaliu ș.a.), care au conservat flora și fauna bogată a bălților nistrene. Deosebit de pitoresc este lacul Poloboc, situat pe o insulă între Turunciuc și Nistru.

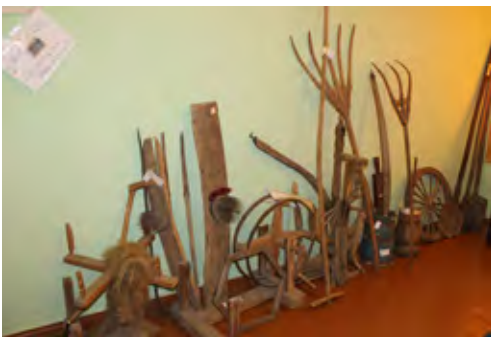

EXCURSII ȘI VIZITE LOCALE

- la vatra unui sat medieval cu mahalale vechi (Potica, Șaba, Iurt), drum pietruit vechi și biserica „Sf. Nicolae” (construită în 1992 pe locul unde în 1794 era înălțată o biserică din nuiele și lut, iar în perioada 1887-1978 a funcționat o biserică din piatră, distrusă complet în perioada sovietică);
- peisaje pitorești: în balta Nistrului cu lacuri riverane, arii naturale protejate de stat

(Mlaștina Togai și masivul mlaștina Halbagiu), monumente ale naturii (Pădurea Împărătească din 1812, pădurea Piridirea), văile împădurite Iurt, Cazagic și Curudurea, Valea Răxugea cu 2 iazuri, dealurile Cornul, Locul Popii, fântâni (Maxinoaiei, Chiurtu, Flăcăilor, Agușoaiei, de la Herdim cu apă tămăduitoare etc.);

- vinăria Et Cetera.

LOCURI DE AGREMENT

la Nistru și lacurile rivarane, în Pădurea Împăratească, Togai), la Suhat, la Debarcader (până în 1952), la Coada Hotarului, Fântâna Flăcărilor, Cișmeaua de la lurt, izvoarele din valea Răxugea, ferma de cabaline.

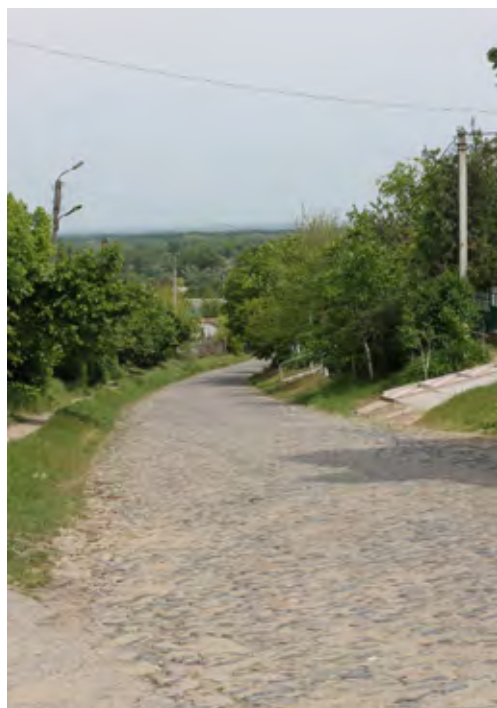
CĂI DE ACCES

de la Ștefan Vodă, 34 km spre sud-est, mergând pe un drum asfaltat; de la Chișinău – 131 km în direcția sud-est.

INFORMAȚII

Muzeul etnografic (în incinta școlii) înființat în anul 1984 de familia Clășevici, Muzeul verde, Muzeul Ecaterinei Malcoci, Primăria s. Crocmaș.

Tudora

Pe malul Nistrului, pe Drumul vechi moldovenesc în vatra satului, a fost descoperită o cetate circulară de pământ cu un diametru de cca 80 m și o înălțime de 5-8 m, caracteristică fortificațiilor geto-dacice antice sau ale slavilor din perioada medievală timpurie a marilor migrațiuni. Savanții urmează să-și spună încă cuvântul, însă călătorii o pot vedea nu departe de plaja de la Nistru. Cum s-a numit, nimeni nu știe, dar legenda spune că denumirea actuală a satului provine de la prenumele Tudora. Se zice că întemeietoarea localității a construit un mic han nu departe de vechiul șleah moldovenesc, iar apoi feciorii și nepoții ei au pus temelia satului care îi poartă și azi numele. Pe teritoriul satului a fost descoperită o comoară de armuri vechi grecești.

Deși localnicii susțin că localitatea este de prin 1410 (sau chiar 1407), savantul Boris Malski face referire la însemnările unui călător francez, care atestă Tudora în notițele sale de călătorie din 1585; alte documente atestă satul în 1595, iar pe o hartă veche din 1770 vom găsi pe Drumul vechi moldovenesc nu departe de Crocmaz un cătun tătäresc Hagi Hasan, situat pe locul actualei localități Tudora.

EXCURSII ȘI VIZITE LOCALE

- la vatra satului cu cetatea de pământ recent descoperită, mahalalele vechi (Bai-bol, Moara, Sofia, Ciuleac, Ciuduc, Țiganilor, Maricica, Țâmbala, Surda, Cășleanu) și biserica veche „Sf. Averachie” (ridicată în 1866 pe locul bisericii din lemn de la 1808/1811), în perioada sovietică în incinta bisericii funcționa Muzeul de studiere a ținutului natal (inițiativa profesorului de

geografie Tudor Ciumac), redeschiderea lăcașului sfânt a avut loc în anii 1990;

- monumentul geo-paleontologic „Râpa de piatră”;
- *Vinăria* Tudora-Vin;

CĂI DE ACCES

de la Ștefan Vodă, 42 km spre sud-est mergând pe un drum asfaltat; de la Chișinău – 150 km în direcția sud-est.

LOCURI DE AGREMENT

De mai mulți ani localnicii satului au avut 2 locuri preferate de petrecere a timpului – La Movilă și la Vadul Nistrului din Baibol, unde azi este plajă. Acum se merge și la lacurile riverane (Balcazia, Ochiul Boului ș.a.), Pădurea Cazionea, văile pitorești (Cărnăcari, Râpa din piatră, Căzâlgic, Iriderea, Bostanului, Popii, Sofia, Robului, Maricica, Steluța), movilele din sat (Geamăna, la Cășla Pălăncii), vadurile la Nistru (Vadul lui

Coșolea, Vadul lui Simion), izvoare (lui moș Gheorghită, Suhat).

Evenimente: anual în iulie se desfășoară un festival unic în Moldova "Hai la piersici".

INFORMAȚII

Muzeul „La bunici”; Primăria s. Tudora.

Palanca

Este cea mai sudică localitate a Republicii Moldova limitrofă râului Nistru, amplasată la vărsarea râului în Limanul de la Marea Neagră. Localitatea este cunoscută din 1410, de pe timpurile lui Alexandru cel Bun, iar în perioada 1443-1447 părălabilul Cetății Albe Iurghici înalță aici o cetate de pământ încununată cu bușteni ascuțiți prinși între ei și formând un gard din bârne de nepătruns.

O descriere veche a acesteia o arată ca fiind dreptunghiulară, cu trei bastioane și un turn pentru păstrarea prafului de pușcă. Fortăreața era situată pe cel mai înalt deal de aici, nu departe de Nistru, iar Drumul vechi moldovenesc tocmai trecea în preajmă. În perioada dominației turce, în interiorul cetății a fost înălțată o moschee. Pe la 1577 turcii o numeau Janyk Hisar (cetate arsă, cetate auxiliară din piatră, probabil, în comparație cu cea considerată principală – Akerman), iar la 1658 se cunoștea drept „târgul Pălâncii” (Palanca din slavă înseamnă fortificație din lemn). Azi acest loc se numește „La cetate”, care potrivit tradiției proteja Vadul Nistrului (Vadul Turcului, Vadul Tătarilor, pe unde adeseori năvăleau tătarii din Crimeea) și Drumul Vadului. Vadul de Jos de la vărsarea Nistrului în Marea Neagră făcea parte din sistemul defensiv al Cetății Albe.

Zamfir Arbore, în Dicționarul geografic al Basarabiei (1904), scria despre Palanca: „S-a întemeiat pe la 1808, pe locul vechiului târgușor tătăresc. Pe la 1806, aici a existat un mic castel zidit pe drumul ce ducea de la Maiaki spre Akerman. Castelul era cu patru turnuri, în lungime edificiul avea 70 de stânjeni, în lărgime de 30 stânjeni”. Se mai știe că în 1821 poetul rus A. Pușkin a vizitat ruinele existente ale vechii cetăți Palanca.

O legendă locală zice că pe aici a ajuns poetul roman Ovidiu, exilat la Tomis și că s-ar fi oprit pe malul unui lac pitoresc, care azi se numește „Davidu”.

În jurul anului 1827 în sat a fost construită biserica „Nașterea Maicii Domnului”, care apoi în anul 1880 a fost rezidită în piatră.

EXCURSII ȘI VIZITE LOCALE

- la „Cetatea lui Iurghici” (locul fostei fortărețe medievale din 1447), unde se găsește vatra cu mahalalele vechi populate de moldoveni, ruși, ucraineni, bulgari;
- lacul poetului roman Ovidiu.

LOCURI DE AGREMENT

malul Nistrului, lacurile riverane (Balcazia, Chioru, Cruhlea, Davidu), pădurea Cobanu, pe Cetate etc.

CĂI DE ACCES

de la Ștefan Vodă, 50 km spre sud-est mergând pe un drum asfaltat; de la Chișinău, 150 km în direcția sud-est.

INFORMAȚII

Muzeul local din incinta școlii, Primăria s. Palanca.

Vamă cu Ucraina.

MICROZONA 2. CENTRU

CARACTERISTICA GENERALĂ

În partea centrală a raionului este situat orașul de reședință Ștefan Vodă, precum și alte 5 localități pitorești ascunse printre colinele Stepei Bugeacului. Aici s-au păstrat vetrele medievale a 2 localități mari, 5 biserici vechi monumente de cultură de importanță națională, iar în Carahasani funcționează o vinărie cunoscută.

INFORMAȚII UTILE PENTRU CĂLĂTORI

01

VETRE MEDIEVALE

Carahasani (1656), Căplani (1735).

02

BISERICI REPREZENTATIVE

Antonești, Carahasani, Căplani, Slobozia, Ștefănești.

03

DRUMUL VINULUI

vinării (Carahasani).

04

RECREARE, ODIHNĂ

zonele de odihnă în fiecare localitate (pe malul iazurilor, în păduri).

05

CAZARE

hotel (Ștefan Vodă), gospodării țărănești, în corturi în zonele de odihnă în majoritatea localităților.

06

CENTRE DE INFORMARE

5 muzee (Antonești, Carahasani, Căplani, Ștefan Vodă, Ștefănești) sau primăriile localităților.

Ștefan Vodă

Localitatea, azi centru de reședință al raionului, este cunoscută la 1884 drept Chizil (atestată pe Harta județului Akkerman), în 1909 aici apare o mică colonie germană, iar din 1949 până în 1964 s-a numit Biruința. În perioada 1964 - 1990 orașelul poartă numele de Suvorov, iar din 26 mai 1990 este numit în cinstea ilustrului voievod Ștefan Vodă. Aici sunt amplasate principalele structuri raionale administrative, centre de deservire și culturale, căile de comunicație cu celelalte localități ș.a.

Cea dintâi denumire a localității, Chizil, semnifica „coarne”, din slavonă. Aceste pomușoare creșteau de-a lungul unui râuleț, unde s-au așezat cu traiul primii localnici. O altă legendă din bătrâni spune că denumirea ar proveni din perioada turcilor. Din turcă, „kiz” înseamnă fată, iar „il” – provincie. Se presupune ca în aceste locuri ar fi existat un târg de fete (acestea fiind furate din satele moldovenilor și vândute în robie turcilor). O altă legendă vine să infirme această poveste, cea a râulețului Gealair („Gea” – suflet, „lair” – văgăună). Se zice că una din fetele prizoniere a preferat, în loc să fie înrobită, să-și dea sufletul, iar în acel loc a izvorât un râuleț.

În prezent Ștefan Vodă este un oraș cu o viață culturală bogată, aici activând o școală de arte care poartă numele „Maria Bieșu”, Casa de cultură, 2 biblioteci, 2 muzee, 2 licee teoretice, o școală primară.

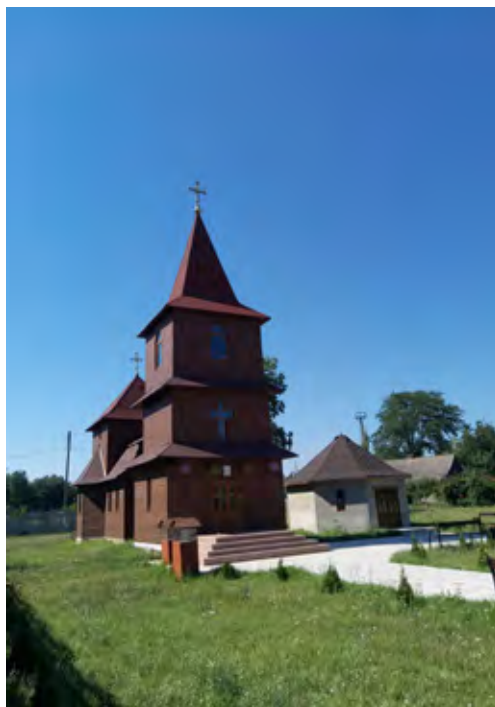
EXCURSII ȘI VIZITE LOCALE

cele 3 biserici, „Sfinta Treime” (1992), „Sf. Domnitor Ștefan cel Mare” (2014) și, respectiv, „Sf. Ioan Botezătorul” (2015).

LOCURI DE AGREMENT

scuarul central, parcul-pădure „Ion Palancean”, lacul Hagilar, parcul vechi „Chizil”, scuarurile din preajma Școlii profesionale și Spitalului raional, parcul „Gara veche”, Scuarul Păcii, rozaliile de pe str. Grigore Vieru, aleile de castani din străzile Libertății și 31 August.

CĂI DE ACCES

pe autostrada Chișinău – Căușeni – Palanca – Cetatea Albă (Ucraina), la cca 103 km distanță de capitală.

INFORMAȚII

Muzeul Ținutului Natal „Memoria Poporului”, Muzeul verde „Stefan Tudorean” (cu o frumoasă colecție de animale împăiate), Primăria or. Ștefan Vodă.

Ștefănești

Se zice că un boier avea doi fecior pe nume Anton și Ștefan. Când s-au făcut mari, tatăl le-a dat câte o moșie: lui Ștefan pe teritoriul actual al satului Ștefănești, iar lui Anton, respectiv, pe locul satului Antonești. Localitatea Ștefănești este menționată pentru prima dată la 1841, deși alte izvoare îi atribuie data primului document emis cu numele satului la 18 ianuarie 1855. Însă, o movilă funerară pe moșia satului dovedește că și pe aici au trecut triburile nomazilor de pe vremurile Marii migrațiuni a popoarelor.

Se știe că după părăsirea Bugeacului de către turci și tătari, aici în Valea Baisara pe lângă pâraul Chizil s-au așezat mai multe familii de moldoveni din nordul Basarabiei.

Un timp, în perioada ex-sovietică s-a mai numit și Stepanovca. Locuitorii leagă proveniența numelui de legendarul voievod Ștefan cel Mare.

EXCURSII ȘI VIZITE LOCALE

- la vatra satului cu Biserica „Sf. Dumitru” (la 08.11.1928 a fost sfințită de arhiepiscopul Gurie al Akkermanului și al Cetății Albe);
- peisajele pitorești din Valea Baisara, la Hârtop, la Fântâna Moșneagului.

CĂI DE ACCES

de la Ștefan Vodă, 10 km; de la Chișinău,
120 km.

INFORMAȚII

Muzeul local din incinta gimnaziului, Primăria
s. Ștefănești.

Slobozia

Localitatea Slobozia, sau numită în popor Slobozia Hanesei, este situată la sud-estul Moldovei, la 2 km de la traseul Tighina – Odesa. Denumirea Slobozia înseamnă „*oameni așezați pe pământuri libere*”, ca o mărturie că localitățile din Bugeac au început să crească, mai ales din contul celor care au venit să valorifice pământurile bogate de aici după încetarea războiului ruso-turc din anii 1768-1774. Printre primii locuitori era familia Sopotean venită din nordul Moldovei și familia de armeni Vasian. Tot de la nord au mai venit așa familii ca Țurcan, Vartic, de după Prut – familii ca Verebcean, Mușat, Prutean, iar din Ucraina – Iurco, Babici, Palanciuc.

Prima dată satul este menționat pe o hartă rusească din 1738, care se păstrează în Arhiva centrală istorico-militară de stat din Moscova. Altădată localitatea este pomenită în documentele din perioada războaielor ruso-turce (1762, 1770, 1813).

Pe moșia satului pot fi observate 5 tumuli vechi, care sunt dovada că pe aici au trecut triburi nomade în timpul marilor migrațiuni. La fel, arheologii au descoperit aici urme a trei seliști din perioada romană.

La sf. sec. XIX Slobozia era vestită prin rotarul său care era meșter iscusit în confecționarea roților pentru căruțe.

EXCURSII ȘI VIZITE LOCALE

- la vatra satului cu Biserica „Sf. Parascheva” (1912, nu a fost asistată activitatea sa nici în perioada sovietică, hramul la 27 octombrie);
- pe moșia satului sunt 5 tumuli (movile funerare vechi).

LOCURI DE AGREMENT

Pădurea din apropiere, plantațiile de nuci.

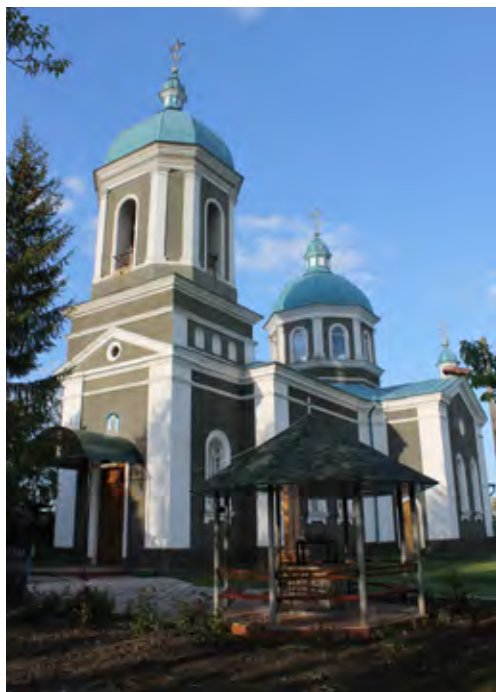
CĂI DE ACCES

de la Ștefan Vodă, 14 km; de la Chișinău, 106 km.

INFORMAȚII

Primăria s. Slobozia.

Antonești

Localitatea este menționată pentru prima dată încă la 1842, când se afirmă că primii locuitori aici au venit din jud. Hotin și s-au așezat pe moșia mare a satului Purcari ce aparținea pe atunci mănăstirii Căpriană. Adevărat că în alte izvoare apare și în 1872. Dar în preajma localității sunt luate sub ocrotirea statului 4 mormane vechi, mărturii ale urmelor umane încă din secolele medievale timpurii când pe aici au trecut drumurile marilor migrațiuni ale popoarelor.

Antonești este înfrățit cu satul vecin Ștefănești. Legenda comună spune că un boier avea doi feciori, pe nume Anton și Ștefan. Când s-au făcut mari, tatăl le-a dat câte o moșie: lui Anton i-a dat pământurile satului actual Antonești, iar lui Ștefan, respectiv, moșia satului actual Ștefănești. În timpul sovietic s-a numit și Antonovca.

Din anul 1889 pe lângă biserica cu hramul „Sf. Nicolae” a fost deschisă o școală parohială.

EXCURSII ȘI VIZITE LOCALE

- la vatra satului cu Biserica „Sf. Nicolae” zidită în 1897/1905 și Biserica Baptistă;
- peisajele pitorești din Valea râulețului Căplani, văile Șucher, podul Vălăvălei, de la Moșie.

CĂI DE ACCES

de la Ștefan Vodă, 25 km; de la Chișinău, 120 km.

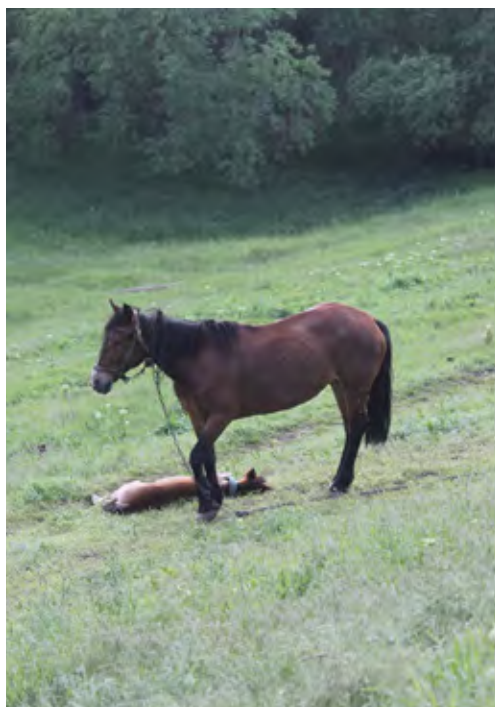
LOCURI DE AGREMENT

Parcul din centrul satului, pădurea de pini, și-rul de iazuri de la intrarea în sat.

INFORMAȚII

Muzeul local din gimnaziul „Mihai Eminescu”,
Primăria s. Antonești.

Carahasani

Localitatea Carahasani se menționează pentru prima dată la 1570, deși alte izvoare o menționează și în anul 1656. I s-a mai zis un timp și Hagi-Hasani (Cara Hasani), în traducere din turcă „Hasanul Negru”. Potrivit legendei, un oarecare Cara Hasan a venit cu câteva familii de turci și a pus stăpânire pe acest cătun mic, care pe atunci probabil se numea Silișteea Mare.

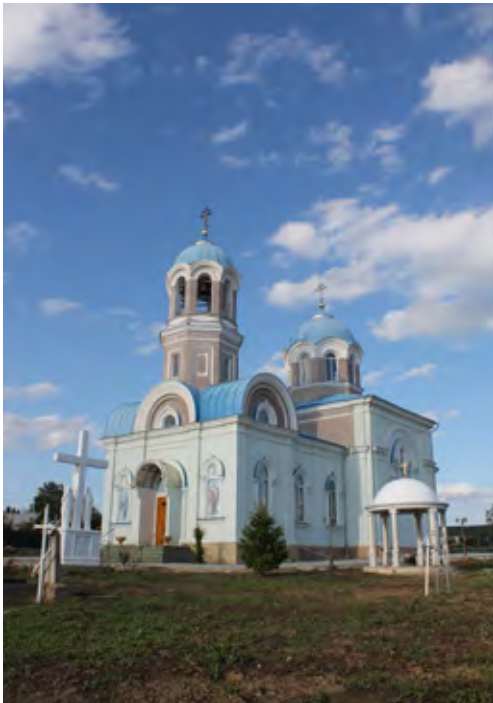
Prima biserică cu hramul „Sf. Arh. Mihail și Gavriil” a fost înălțată în 1827 ca o casă obișnuită românească de locuit, având pereți din nuiele lipite cu lut. Mai târziu, pe la 1903 în centrul satului a fost înălțată din piatră Biserica nouă „Acoperă-

mântul Maicii Domnului”, care a funcționat și în perioada sovietică.

EXCURSII ȘI VIZITE LOCALE

- la vatra satului cu Biserica „Acoperământul Maicii Domnului” (1903, cu mormântul soției lui Dănilă Ciobanu, ctitorului bisericii noi) și o curte tradițională;
- peisajele din Valea râulețului Carahasani, Valea lui Rălea;
- Vinăria „Carahasani-Vin”.

LOCURI DE AGREMENT

parcul amenajat, 3 iazuri cu plaje, lazul lui Ciorba, Fântâna Flăcăilor.

CĂI DE ACCES

de la Ștefan Vodă, 25 km; de la Chișinău, 117 km.

INFORMAȚII

Muzeul „Renașterea” din incinta școlii, Primăria s. Carahasani.

Căplani

În stepa plană a Bugeacului, la intrarea în sat descoperim o suită de lacuri pitorești, iar pe deal – o movilă ce amintește de marile migrațiuni ale popoarelor prin aceste locuri. Satul e amplasat pe o costișă, pe unde trecem printr-o geană de pădure cu stânjenei înfloriți, iar la intrare în sat ne întâmpină o fântână îngrijită.

Localitatea Căplani se presupune că este din 1470, dar se menționează în documentele vremii de prin 1735-1739.

Se știe că trei așezări umane au apărut aici până la întemeierea localității actuale. Conform cercetărilor arheologice, două sate au apărut în perioada romană, unde locuiau agricultori și crescători de vite, dar și meșteșugari iscusiți. A treia așezare apare în sec. X, în perioada marilor migrații.

Denumirea este de origine turcească și provine de la Kaplan, care în traducere, potrivit cercetătorului Ion Dron, ar însemna „tigrul”.

Biserica din piatră „Sf. Mihail” a fost construită în anul 1805, lângă o bisericuță din lemn mult mai veche. Biserica actuală „Adormirea Maicii Domnului” a fost zidită în anul 1853, iar în perioada sovietică a fost transformată în muzeu.

EXCURSII ȘI VIZITE LOCALE

- La vatra satului cu Biserica „Acoperământul Maicii Domnului” (14 octombrie);
- peisajele pitorești din Valea râulețului Căplani, dar și din văile Iurt, Seliște, Armaș, peste deal, precum și Dealul chimizănilor și la mojița stuhului.

CĂI DE ACCES

de la Ștefan Vodă, 35 km; de la Chișinău, 135 km.

LOCURI DE AGREMENT

la Cișmea, iazul din Valea Iurtului, Seliște, Armaș.

INFORMAȚII

Muzeul etnografic din incinta școlii, Primăria s. Căplani.

MICROZONA 3. VEST

CARACTERISTICA GENERALĂ

Partea vestică a raionului Ștefan Vodă este dominată de peisajele stepei Bugeacului, care la Ermoclia și Brezoaia ajunge la cote înalte de cca 200 metri altitudine. Printre dealurile domoale se ascund 7 localități, dintre care 2 sunt din sec. XVIII.

Aici pot fi admirate 3 biserici de importanță națională, care au conservat un stil arhitectonic aparte.

INFORMAȚII UTILE PENTRU CĂLĂTORI

01

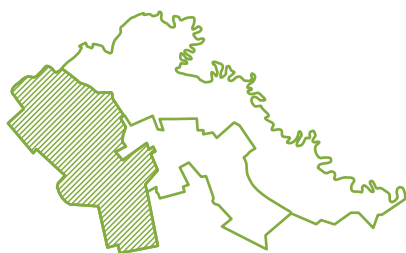
VETRE MEDIEVALE

Feștelița (1703), Ermoclia (1774).

02

BISERICI REPREZENTATIVE

Ermoclia, Feștelița, Volintiri.

03

RECREARE, ODIHNĂ

zonele de odihnă în fiecare localitate (pe malul iazurilor, în păduri).

04

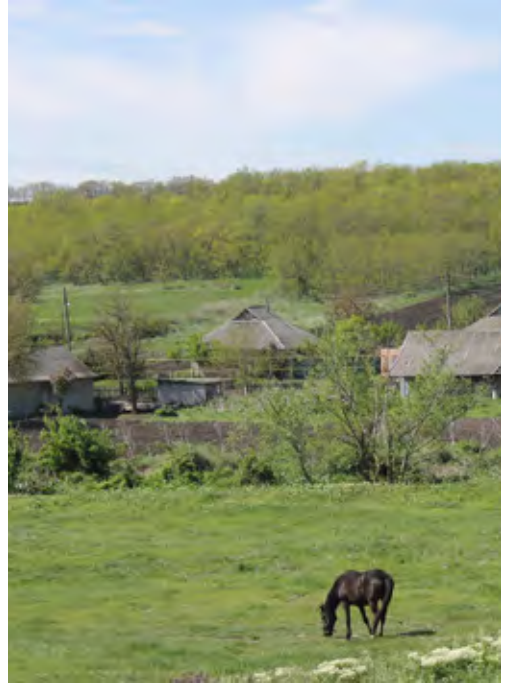
CAZARE

gospodării țărănești, în corturi în zonele de odihnă în majoritatea localităților.

05

CENTRE DE INFORMARE

3 muzee (Brezoaia, Feștelița, Semionovca) sau primăriile localităților.

Ermoclia

Fiind situat la intersecția drumurilor comerciale, satul a fost menționat pe harta generalului Bauer (1774). Totuși, prima atestare documentară este din 1759. Probabil că aici a fost o așezare a tătarilor nohai, care după retragerea acestora a fost repopulată de moldoveni pe la 1798. Denumirea localității provine din limba tătărească, *ermocli* sau *irmaclă*, ceea ce înseamnă o lăsătură, râpă mare. O legendă locală ne prezintă întemeietorii satului: Iarmalai și Chilia, de unde și numele localității actuale.

Pe lângă Valea Ermocliei trece și vechiul drum comercial spre Bebei (actualul sat Volontiri).

Cea mai veche biserică din sat a fost construită încă în anul 1799, iar între anii 1814-1817 a fost construită o altă biserică din lemn pe temelie de piatră. În 1859 a fost zidită biserica actuală „Sf. Arhanghel Mihail”.

CĂI DE ACCES

drumul național R30 Chișinău – Ștefan Vodă, la 11 km sud de Căușeni, 18 km nord de Ștefan Vodă. La intrarea în sat este o stație de alimentare cu petrol și un centru autoservice.

EXCURSII ȘI VIZITE LOCALE

- pe valea Ermocliei, la vatra satului, unde este și biserica veche „Sf. Arhanghel Mihail”, iar în preajmă călătorul poate merge și în Valea Izvoarelor – un loc pitoresc din partea de sud a satului, la pădure, la Cornea sau Seliște.
- Un loc îndrăgit de localnici este și izvorul vechi „Șumelea”. Se zice că este „din timpul turcilor”.

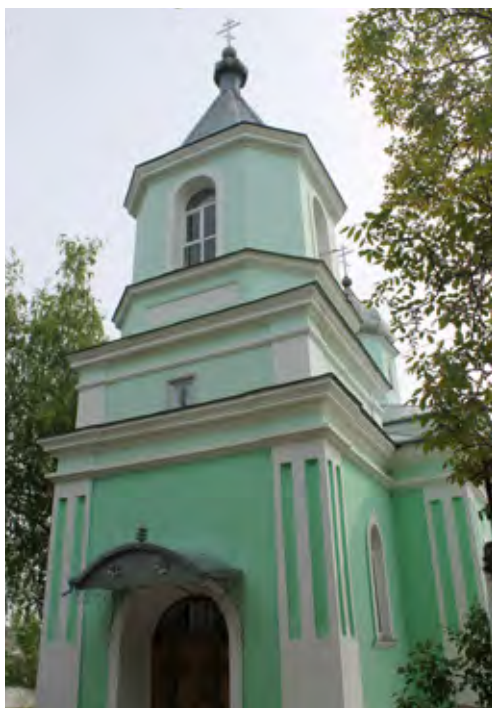
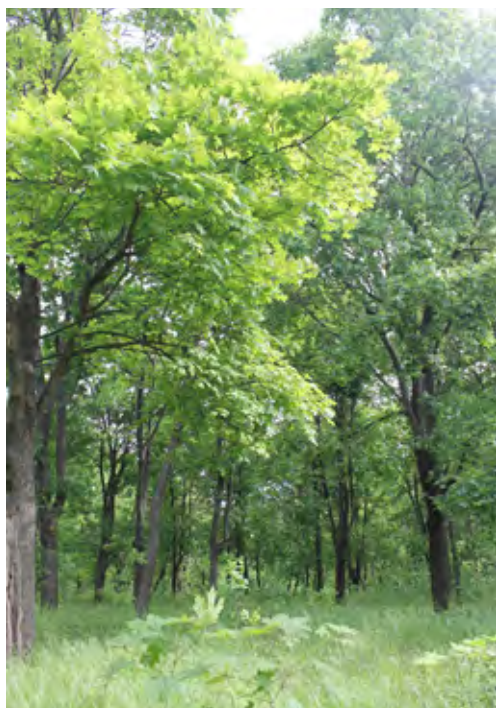
LOCURI DE AGREMENT

în Valea Izvoarelor, la iazurile Călin, Seliște, pe Valea Satului.

INFORMAȚII

Muzeul local din școală, o filială a Muzeului Verde din raion, Primăria s. Ermoclia.

Feștelita

Arheologii atestă pe aceste locuri urme ale activității umane încă în perioada medievală timpurie, dovadă fiind și cele 8 movile funerare ale triburilor nomade trecute pe aici în timpul marilor migrațiuni.

Localitatea a fost menționată documentar la 1703. Se zice că locul unde a fost săpat primul bordei purta numele unui cioban Fârștea, de la care a apărut Fâștelnița, iar mai târziu Feștelita. O altă legendă spune că locul era bogat în pășuni și aici veneau ciobani din diferite locuri, unde ridicau sălașe. Însă, deseori plecau cu turmele la îndepărtare mare și ca să-și deosebească adăpostul de la celelalte, ciobanii locului le feșteau, adică vopseau sălașele cu ce puteau. La întrebarea de unde sunt răspundeau că sunt de la salașele feștelite. O a treia legendă locală menționează că preotul satului avea o turmă de oi, iar într-o seară cețoasă de toamnă târzie ciobanii au scăpat-o într-o mlaștină de deasupra satului. Sătenii abia de au putut scoate oile din noroi, acestea fiind feștelite. Preotul i-a muștrat pe ciobani zicindu-le că „i-au feștelit oile”, iar de atunci și denumirea localității Feștelita.

În documentele din sec.XIX se atestă frecvent cu denumirea Feștelita, apoi – Feștelii. În anul 1818 aici erau 375 de locuitori, majoritatea români, iar în anul 1826 aici era deja o biserică de lemn cu hramul „Sf. Mihail” și 5 mori de vânt. Biserica actuală cu același hram „Sfinții Arh. Mihail și Gavriil” a fost construită în 1866, iar în perioada sovietică la sfârșitul anilor 70 a fost închisă și transformată în muzeu.

EXCURSII ȘI VIZITE LOCALE

- la vatra satului cu biserica „Sfinții Arh. Mihail și Gavriil” (17.10.1865/66) și mahalalele vechi (Seliște, Valea Satului, la abri-coși, la Cimitir);
- peisajele din văile râulețelor locale (Babei, Văile lui Carp, lui Terinte, lui Ene, Râpa Salciei, Râpa lui Sidor, dealurile (Hârtop, Sărătura, Podiș) și izvoarele mari (fântâna din Hârtop, Cișmeaua din Seliște).

LOCURI DE AGREMENT

Valea Seliștei, pădurile din sat.

CĂI DE ACCES

de la Ștefan Vodă, 20 km, de la Chișinău, 103 km.

INFORMAȚII

Muzeul Etnografic din incinta gimnaziului „Vasile Moga” (2009, fondat de profesoara Feodora Ceban), Primăria s. Feștelita.

Marianca de Jos

Cea mai veche atestare despre localitate este de la 10 mai 1844, când pe moșia contelui Bekendorf se stabilește cu traiul un grup de țărani bejenari. La 1850 aici erau deja 53 de familii. Cu denumirea Marianca mai este atestată în 1858. Totodată, în urma săpăturilor arheologice aici au fost descoperite așezări de pe vremurile epocii bronzului, iar cele trei movile funerare mărturisesc că pe aici au trecut și triburi de nomazi în timpul Marii migrațiuni a popoarelor.

Despre denumirea satului se zice că provine de la numele unei fete frumoase Măriuca, în care se îndrăgosteau toți bărbații din satul de jos și ... se certau cu soțiile. Într-o bună zi Măriuca uitându-se în oglinda râului a înțeles că este pricina gâlcevilor din sat și ... nu a mai apărut în sat. Împreună cu iubitul său s-au dus cu traiul la o moară. De atunci toți numesc aceste locuri Marianca de Jos.

EXCURSII ȘI VIZITE LOCALE

- la vatra satului cu Biserica „Cuvioasa Parascheva” (construită în 1935 – 1944, în perioada sovietică a fost transformată în depozit, apoi în club de distracții pentru tineret. A fost reconstruită recent);
- peisajele pitorești din văile râulețului Babei, Valea celor trei izvoare, Valea Chiță.

CĂI DE ACCES

De la Ștefan Vodă, 4 km, de la Chișinău, 100 km.

INFORMAȚII

Primăria s. Marianca de Jos.

Alava

Se zice că denumirea provine de la o vale frumoasă care se numea „Gura Alau”. Localitatea a fost menționată pentru prima dată în 1864. Însă, săpăturile de la movila mare aflată în preajma satului au dat arheologilor mărturie ale urmelor umane începând cu mileniul III î.Hr. și până în sec XIV d. Hr.

În componența comunei Alava mai este și satul **Lazo**, cunoscut din 1873 cu denumire Iacobstal, deși sunt date care ar atesta localitatea încă de pe la 1830. Aici a fost o colonie de nemți, care însă au plecat prin 1940. Ștefan Ciobanu scria că, coloniștii germani au fost aduși aici în anul 1814

din regiunea Varșoviei. Iar în vara – toamna anului 1940 în satul depopulat s-au așezat cu traiul noi veniți din alte locuri, în majoritatea ruși și ucraineni. După război satul a fost denumit în Serghei Lazo (din 1990 – Lazo).

CĂI DE ACCES

de la Ștefan Vodă, 10 km, de la Chișinău, 100 km.

EXCURSII ȘI VIZITE LOCALE

- la vatra satului Alava cu Biserica „Sf. Dimitrie” (hramul localității este la 8 noiembrie);
- la vatra satului Lazo cu biserica „Serghe Radonejski” (hramul localității este la 8 octombrie) și biserica veche nemțească „Kirha” transformată în Casă de cultură.

INFORMAȚII

Primăria s. Alava.

LOCURI DE AGREMENT

iazul satului Alava.

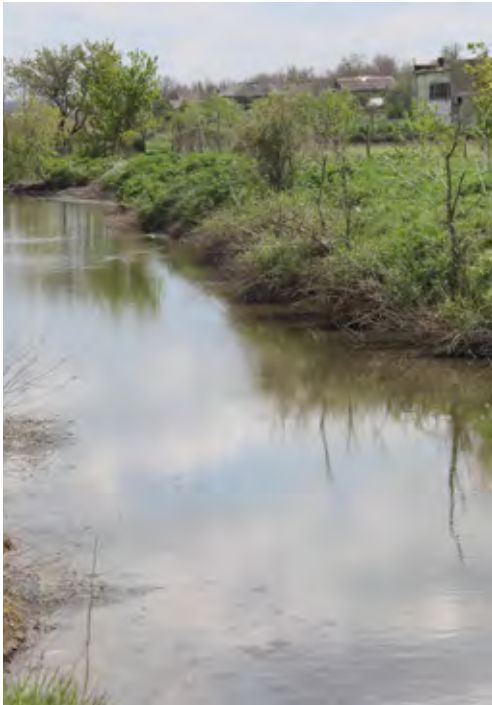
Semionovca

Localitatea a fost menționată pentru prima dată la 1789, alte izvoare atribuie întemeierea localității mai târziu (1827, 25.12.1854). Denumirea actuală provine de la numele unui cazac Semion. În muzeul local se păstrează „Descrierea istorico-statistică a satului Semionovca a județului Akerman / Историко-статистическое описание селения Семёновка Аккерманского уезда”, în care, printre altele, se menționează:

Satul Semionovca se găsește la o distanță de 45 vârste Vest de la Akerman. Satul a fost populat în 1789 de persoane venite din Tavria. Denumirea localității provine de la numele cazacului Semion, care a întemeiat acest sat.

Satul se găsește la 3 vârste de la râulețul Sărata, în valea Curu-Duru, după cum o numeau turcii, care au avut sat în acest loc... Pe lângă biserică se întemeiază la 1866 o școală, în care învățau 20 băieți și 7 fete... Enoriașii aveau un caracter direct și cinstit. Îi respectau profund pe părinți și bătrâni”.

Locuitorii de aici (749 de persoane, 53% ruși) se consideră descendenți ai țăranilor de stat aduși încoace din guberniile centrale sau stepele de sud ale Imperiului rus, dar care au păstrat un dialect specific.

EXCURSII ȘI VIZITE LOCALE

- la vatra satului cu Biserica „Sf. Arhangheli Mihail și Gavriil” (1870, 21 noiembrie);
- atracții naturale: Parcul localității, peisaje pitorești în valea râulețului Copceac (care vara seacă), Malâi Iar, Valea Brezoaiei, Hârtop etc.

CĂI DE ACCES

de la Ștefan Vodă, 18 km, de la Chișinău, 100 km.

INFORMAȚII

Muzeul local din gimnaziul din sat, Primăria s. Semionovca.

Brezoaia

Se zice că prin aceste locuri din valea Brezoaiei de lângă râulețul Coragaița (numele vechi al râulețului Sărata) pășunile erau dintre cele mai bune și aici se strângeau păstorii din localitățile vecine. Iar denumirea are o rădăcină pastorală, provenind de la oițele breze (pătate) care pășteau pe aici.

Localitatea Brezoaia este menționată pentru prima dată la 1847, deși alte surse arată că în martie 1864 cca 70 de familii de răzeși veniți din județele Cahul, Chilia și Ismail s-au așezat pe un loc vechi, populat anterior de evrei agricultori din Căușeni, transferați cu traiul la Tighina. Răzeșii sosiți au întemeiat o așezare nouă, Brezoi, mai târziu numită Brezoaia.

Datele arheologice însă confirmă faptul că în diferite epoci istorice aici au fost 3 așezări umane, dar se mai cunosc și două movile funerare ce amintesc de Marile migrațiuni în regiune.

EXCURSII ȘI VIZITE LOCALE

- la vatra satului cu Biserica „Nașterea Măicii Domnului” (21 septembrie 1902, în perioada sovietică a fost distrusă, iar în 1990 redeschisă);
- peisajele pitorești din valea râulețului Sărata și de pe Dealul Coragaița (189 m).

CĂI DE ACCES

de la Ștefan Vodă, 25 km; de la Chișinău, 125 km.

INFORMAȚII

Primăria s. Brezoaia.

Copceac

Trecând de pădurea pitorească de la marginea satului, nimerești într-o zonă cu o priveliște aparte. Legenda locală pomenește de un cioban pe nume Copcea, care a avut cinci feciori și cinci fete și a fost primul întemeietor al așezării. Se mai cunoaște că la 1722 prima casă a fost construită aici de moldoveanul Vasile Puțințeanu.

Mai înainte însă, se zice din bătrâni, aici a existat o seliște a tătarilor, numită Cara-Honța. După 1569 în tot Bugeacul au migrat grupuri însemnate de tătari nohai (din zona râurilor Don și Volga) care nomadizează aici aproximativ două secole. Se crede că în vatra unde este așezat satul actual Copceac s-au așezat cu traiul triburi de nohai „*câpceaci*”, care în secolele XVII-XVIII își pășteau vitele aici. De la numele „câpceaci” probabil că provine și denumirea satului „Copceac”.

Este atestat că la 1807 aici locuieau 47 familii de mazili și țărani birnici, deși alte date atestă satul la 1810.

Recensământul populației din 1835 într-adevăr a înregistrat în sat 3 feciori de-a unui oarecare Vasile Puțințeanu: Gheorghe, în vârstă de 30 ani, Ion, de 29 ani, și Lazar, de 20 ani cu familiile lor. De atunci, timp de aproape un secol informații despre sat lipsesc, cum de fapt și despre majoritatea satelor din Bugeac.

Prima biserică în sat a fost atestată în anul 1810 cu hramul "Sf. Mari Voievozi", construită din nuiel și unsă cu lut. Biserica actuală "Sf. Nicolae" este înălțată în anul 1822, iar în 1840, apoi și în 1904 a fost reconstruită.

EXCURSII ȘI VIZITE LOCALE

- la vatra satului cu Biserica „Sf. Nicolae” (zidită din piatră în 1822 în formă de cruce, a fost una din puținele biserici care funcționau în perioada sovietică) și mahalalele vechi Chihaleuca, Bărgănica;
- peisajele pitorești în valea râulețului Copceac, Valea Manguului, Valea Semionovca, Chihaleuca, Movila turcească, Dealul Sărata, râpa Popii, Hârtopul, Izvorul lui Niștelea, izvorul-cișmea Moș Manole, izvorul lui Groza.

LOCURI DE AGREMENT

pădurile localității, Parcul memoriei.

CĂI DE ACCES

de la Ștefan Vodă, 22 km; de la Chișinău, 110 km.

INFORMAȚII

Muzeul local „La casa părintească”, Primăria s. Copceac.

Volintiri

Baștină a celebrei soprane Maria Bieșu, un timp localitatea era vestită prin părțile locului ca „târgul de la Bebei”, de la numele râulețului Bebei care traversează moșia satului. Localitatea este menționată documentar pentru prima dată la 1807, deși alte izvoare o menționează și la 1827, când denumirea Volintiri este dată în cinstea ostasilor moldoveni voluntari care au luptat contra turcilor în războiul din 1806-1812. S-a numit atunci „stanița Volontirovca”.

În secolul al XVIII-lea, odată cu intensificarea războaielor ruso-turce, în această regiune au apărut „volintirii” (voluntari) moldoveni, sârbi, greci și alții, care luptau în grupuri sau unități mici împotriva stăpânirii otomane, pentru obținerea libertății și independenței Moldovei. În anul 1827 locuitorii satului Bebei, în memoria luptelor cu cotropitorii turci, au hotărât să-i schimbe numele în „Volontirovca”. În acea perioadă localitatea era constituită din 55 familii de voluntari, care au luptat în armata regulară de cazaci, împotriva turcilor în timpul războiului ruso-turc din 1806-1812. Aici, ei au primit desetine de pământ pentru a se îndeletnici cu diferite activități. Localitatea avea menirea de a fi un centru administrativ al căzăcimii de la gurile Dunării. Satul „Volontirovca” era renumit prin piața sa: „târgul mare de la Bebei”. În perioada 1912-1915 piața din Volintiri era una dintre cele mai mari din Basarabia.

Savantul Sergiu Bacalov consideră că locuitorii satului Volintiri sunt urmașii cazacilor volintiri, o categorie militară specifică din Armata Imperiului Rus, formată în majoritate din moldoveni participanți la războiul ruso-turc din 1806-1812. Cea mai mare parte a acestor cazaci volintiri proveneau din mediul boierimii sau no-

bilimii Moldovei. Satul Volintiri are posibil o istorie și mai veche, deoarece în partea de nord-est a localității fuseseră găsite niște rămășițe ale unei așezări mai vechi - sătucul Bebei (Babei) de altă dată.

LOCURI DE AGREMENT

Parcul din centrul satului, iazurile din apropiere, plopul lui Cernobai, beciuri, râulețul Bebei și podul vechi peste el.

CĂI DE ACCES

de la Ștefan Vodă, 11 km; de la Chișinău, 110 km.

EXCURSII ȘI VIZITE LOCALE

- la vatra satului cu Biserica „Sf.Gheorghe” (1829, din lemn, 1862 din piatră, hramul bisericii este la 6 mai) și mahalalele vechi Volintiri de Jos, Volintiri de Sus, Hârtoș;
- peisajele pitorești din Valea Bebei, Valea Ursului, Tobultoc, Taracleanului, Dealul Săracilor, Dealul Ștefăneștiului, Hârtoșul, izvoarele mari (Ciornopaia, Prisăci).

INFORMAȚII

Primăria s. Volintiri.

Meșteri populari din raionul Ștefan Vodă

Localitate	Meșteri
Alava	Mihail Curmei (împletitul)
Antonești	Oprea Iulia (croșetatul)
Brezoaia	Vasile Radulenco (cioplitul în lemn)
Carahasani	Marinescu Galina (crearea portului popular, director al Centrului de artizanat „Carahasani-Țărăncuța”), Chitu Vera (brodatul)
Căplani	Maxian Vasilisa, Prepelița Valentina (croșetatul)
Cioburciu	Pavel Taran, Lidia Gorun (împletitul în lozie) Mihailov Zahar, Sălcuțan Alexei, Rusu Anatol, Asociația „Meșter-Faur”
Copceac	Dașchevici Trofim (lemnăritul), Dașchevici Catinca (brodatul)
Crocmaș	Taranenco Elisei (cioplitul în lemn, confecționarea mobilei, forjarea metalului), Luchianov Iulia (prelucrarea argilei, sticlă bătută, pictură), Pascal Visarion (împletitul din lozie), Ecaterina Burlac (confecționarea hainelor tradiționale), Maria Lopată (confecționarea obiectelor din lut)
Ermoclia	Ceban Mihail (lemnărie), Natalia Popov (croșetat), Popov Victor (tâmplar, dogar)
Feștelîța	Natalia Marin, Nina Vieru (pictura pe pânză)
Olănești	T. Antoci (broderie), S. Burdiugov (cusutul cu biser), V. Spinenco (împletitul din lozie), Nadejda Sciur (croșetatul, pielăritul), Arcadie Culea, Nichita Adăscăliței, Sergiu Pavlicenco, Olga Curcan
Popeasca	Port Anton (cioplitul în lemn), Cojocaru Pavel
Purcari	Dumitru Damaschin și Galina Dolgoter (împletitul în lozie), Maria Dicusar și Maria Ciubari (brodatul)
Răscăieți	Cojocari Ion (feronerie)
Semionovca	Marina Zubcova (confecționare suvenire)
Ștefan Vodă	Tulumari Alexei și Tulumari Alexandra (pictori în arta decorativă și aplicată) Maria Harcenco, Bursuc Natalia, Teașco Valentina, Becciu Alexandra, Pelin Vera (croșetatul) Balan Lidia (împletitul decorativ al portretelor și icoanelor) Bojonca Liuba, Gavgas Ludmila (cusutul în cruciuliță, goblen și biser, încondeierea ouălor, confecționarea măștișoarelor tradiționale) Șerbenco Trofim (împletitul măturilor decorative) Tătaru Stanislav (sculptura în lemn) Ciuloci Ludmila, Spinei Eduard, Spinei Inga (picturi în ulei, acuarelă, acril și picturi pe pânză) Radu Petru (peisaje, pictură religioasă/pictură murală în biserici)
Ștefănești	Pădurean Ana (artizanat, confecționarea păpușilor)
Talmază	Pușcă Tatiana (brodatul), Pronoza Elizaveta (creșetatul)
Tudora	Marina Chilian (împletitul, croșetatul, brodatul), Tatiana Barbăneagră (împletitul, croșetatul, brodatul, țesutul, olăritul), Marina Babei (împletitul, croșetatul, brodatul, țesutul), Maria Cravcenco (croșetatul, brodatul), Mihai Gavriuc (împletitul în lozie)
Volintiri	Bujor Ludmila (croșetatul)

Calendar

Evenimente culturale organizate în raionul Ștefan Vodă

Nr.	Denumirea	Perioada	Locul desfășurării
1.	„Eminescu pururi tânăr”	15 ianuarie	Ștefan Vodă
2.	„Cultura – arta înălțată la un set de credințe”	15 ianuarie	Ștefan Vodă
3.	„Mărțișor” – expoziții de mărțișoare, festival de muzică	1-10 martie	Ștefan Vodă.
4.	„Femeia – Regina Vieții pe pământ”	Martie	Ștefan Vodă
5.	Festivalul raional al teatrelor „Mărturisiri”	Martie	Ștefan Vodă
6.	Concursul literar raional „La izvoarele înțelepciunii”	Aprilie	Ștefan Vodă
7.	„Tu ești altarul vieții mele” – festivalul familiilor	Mai	Ștefan Vodă
8.	Ziua internațională a copiilor	Iunie	Ștefan Vodă
9.	„În poiana dorului” – festival de folclor regional	Iunie	Popeasca
10.	Expoziție - târg agrar cu impact turistic „Hai la piersici”	Iulie	s. Tudora
11.	„Festivalul de cântec și poezie patriotică”	August	Ștefan Vodă
12.	„La casa cu neamuri multe” – festivalul culturii minorităților naționale	Septembrie	Talmaza
13.	Festivalul național al cărții și lecturii	August – Septembrie	Ștefan Vodă
14.	„Așa-s toamnele-n Ștefan Vodă”, sărbătoare cultural-agrară	Octombrie	Ștefan Vodă
15.	„Pe urmele Primadonei Maria Bieșu”, festival raional al artei vocale	Noiembrie	Ștefan Vodă
16.	Festivalul tinerilor activi	Noiembrie	Ștefan Vodă
17.	„Flori dalbe, flori de măr”, festival raional al tradițiilor și obiceiurilor de iarnă	Decembrie	Volintiri

Evenimente locale

Localitate	Hramul localității
Popeasca	„Acoperământul Maicii Domnului” (14 octombrie)
Talmază	Adormirea Maicii Domnului” (Sfânta Maria, 28 august)
Cioburciu	„Sf. Dumitru” (8 noiembrie)
Răscăieți	„Sf. Arh. Gavriil și Mihail” (21 noiembrie)
Purcari	„Înălțarea Domnului” (40 zile după Paști)
Olănești	„Sf. Cuv. Parascheva” (27 octombrie)
Crocmaș	„Sf. Nicolae” (22 mai)
Tudora	„Sf. Averkie” (4 noiembrie)
Palanca	„Nașterea Maicii Domnului” (21 septembrie)
Ermoclia	„Sf. Arhangheli Mihail și Gavriil” (21 noiembrie)
Ștefan Vodă	„Pogororea Sfântului Duh” (la 50 de zile după Paști)
Feștelita	„Sfinții Arh. Mihail și Gavriil”
Marianca de Jos	„Sf. Cuvioasa Parascheva” (27 octombrie)
Alava	„Sf. Dimitrie” (Alava, 8 noiembrie), „Serghe Radonejski” (Lazo, 8 octombrie)
Semionovca	„Sf. Arh. Mihail și Gavriil” (21 noiembrie)
Brezoaia	„Nașterea Maicii Domnului” (21 septembrie)
Copceac	„Sf. Nicolae” (22 mai)
Volintiri	„Sf. Gheorghe” (6 mai)
Ștefănești	„Sf. Dumitru” (8 noiembrie)
Slobozia	„Sf. Parascheva” (27 octombrie)
Antonești	„Sf. Nicolae” (22 mai)
Carahasani	„Acoperământul Maicii Domnului” (14 octombrie)
Căplani	„Acoperământul Maicii Domnului” (14 octombrie)

Muzeele din raionul Ștefan Vodă

Nr.	Instituția de învățământ	Denumirea muzeului	Conducătorul
1.	or. Ștefan Vodă	Muzeul Gloriei Militare „Memoria Poporului”	Ceapchii Nichifor
2.	s. Răscăieți	Muzeul de etnografie și studiere a ținutului natal	Doncilă Svetlana
3.	s. Popeasca	Muzeul de istorie și etnografie	Port Anton
4.	s. Tudora	„La bunici”	Malancia Lilia
5.	Liceul „Ștefan Ciobanu”, s. Talmaza	„Din suflet, suflet răsare”	Pușcă Grigore
6.	Liceul „B. P. Hașdeu”, s. Olănești	„Felinarul trecutului”	Teașco Claudia
7.	Gimnaziul „Ec. Malcoci”, s. Crocmaz	„Muzeu etnografic”	Clașevici Eugenia
8.	Gimnaziul „M. Sîrghi”, s. Cioburciu	„Plai natal”	Vascan Ion
9.	Gimnaziul „M. Eminescu”, s. Antonești	„Baștina”	Bacalov Vladimir
10.	Gimnaziul „M. Viteazul”, s. Carahasani	„Renașterea”	Ceban Olga
11.	Gimnaziul „Ion Creangă”, s. Copceac	„La casa părintească”	Izbaș Valentina
12.	Gimnaziul din s. Căplani	„Tezaurul comunității”	Tabunșcic Ana
13.	Gimnaziul „V. Moga”, s. Feștelița	„La izvoare”	Moga Elena
14.	Gimnaziul „A. Sîrghi”, s. Talmaza	„La casa bunelor”	Struț Tatiana
15.	Gimnaziul „Gr. Vieru”, s. Purcari	Muzeul de istorie și etnografie	Ureche Petru
16.	Gimnaziul din s. Semionovca	Muzeul etnografic	Stepanova Olga
17.	Gimnaziul din s. Brezoaia	„La izvoare”	Rudenco Maria
18.	Gimnaziul din s. Răscăieții Noi	„Pentru viitor”	Melnicenco Victor
19.	Gimnaziul din s. Ștefănești	Muzeul de etnografie „Ținut natal”	Migaeș Diana

Vinăriile din raionul Ștefan Vodă

Denumire vinărie	Adresa vinărie	Date de contact	Servicii oferite
ÎM „Vinăria Purcari” SRL	s. Purcari, rn Ștefan Vodă, MD-2028	Tel.: (+373 22) 856022/856 028 Fax: (+373 22) 856 030 GSM: (+373) 69 643 785 Email: purcari@purcari.md Web: www.purcari.md	Excursii cu ghid, magazin de cadouri, restaurant, hotel.
„Et Cetera”	s. Crocmaz, rn Ștefan Vodă, MD-2012	Tel.: (+373 22) 21-06-69 GSM: (+373) 69 10-34-69 Email: etcetera@etcetera.md Web: www.etcetera.md	Excursie și degustație, Prânz în vie sau la cabană.
SA „TALMAZA-VIN”		Tel.: (+373-242) 22578, 24308, 24239	Excursie și degustație la comandă
SRL „SUWOROV VIN”	s. Popeasca, rn. Ștefan Vodă; mun. Chișinău, str. Columna, 108, MD -2012	Tel.: (373-22) 229139, 229193 Fax: (373-22) 223254 Email: suvorovvin@driada-wine.com Web: www.driada-wine.com	Excursie și degustație la comandă
S.A.„CARAHASANI-VIN”	s. Carahasani, rn. Ștefan Vodă, MD-4214	Tel.: +373 242 42130 Fax: +373 242 42130	Excursie și degustație la comandă

Structuri de cazare în raionul Ștefan Vodă

Denumire	Adresa	Contacte
Hotel „Marion”, Restaurant „Casa Sărbătorii”	MD-4201, or. Ștefan Vodă, str. Zona Industrială, 8	Tel.: +373 242 22 388 GSM: +373 693 23 858
Hotel „Vinăria Purcari”, restaurant	MD- 4229, s. Purcari, rn. Ștefan Vodă, Moldova	Tel.: +373 22 856 022
Pensiunea „Meșter-Faur”	s. Cioburciu, rn. Ștefan Vodă, proprietar Pavel Țaranu	GSM: +373 69520043
Pensiunea „Popasul Drumețului”	s. Cioburciu, rn Ștefan Vodă	GSM: +373 69748386
Tabăra pentru copii (220 locuri)	s. Talmaza, rn Ștefan Vodă	

*Empowered lives.
Resilient nations.*

Publicație realizată în cadrul proiectului „Integrarea priorităților de conservare a biodiversității în politicile de planificare teritorială și practicile de utilizare a terenurilor din Moldova”, finanțat de Fondul Global de Mediu (GEF) și implementat de Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare în Moldova (PNUD). Opiniile exprimate în această publicație aparțin autorilor și nu reflectă neapărat punctul de vedere al Fondului Global de Mediu și al Programului Națiunilor Unite pentru Dezvoltare.